Илм – ўзни билмакдир

МАЪРИФАТ

MARIFAT

معرفت

Халқ зиёлилари газетаси

1931 йилдан чиқа бошлаган

1995 йил 23 август, чоршанба

Баҳоси сотувда эркин нархда.

33 (6679)

Мустақиллигимизнинг тўрт йиллиги олдидан

БАЙРАМГА ҲОЗИРЛИК ҚИЗҒИН

19 август куни Вазирлар Маҳкамасида Мустақиллик байрамига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш ташкилий қўмитасининг мажлиси бўлиб ўтди. Унда тегишли вазирликлар, идоралар, уюшмалар ва ташкилотлар раҳбарлари иштирок этди.

Мажлисни Ўзбекистон Бош вазирининг биринчи ўринбосари, ташкилий қўмита раиси Исмоил Жўрабеков бошқарди.

Халқимиз мамлакатимиз мустақиллигининг 4 йиллигини катта қувонч билан кутиб олмоқда. Улкан бунёдкорлик ишларининг жадал суръатда олиб борилиши эса ана шу қутлуғ байрам шарафига ўзига хос совғадир.

Мажлисда байрам тантаналарига тайёргарлик ишларининг бориши тўғрисида мутасадди раҳбарларнинг ҳисоботлари тингланди.

Мажлисда Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Х. Жўраев, Бош вазир ўринбосарлари С. Саидқосимов, М. Усмонов, Тошкент шаҳар ҳокими К. Тўлаганов қатнашди.

(ЎзА)

ҚАДАМИНГИЗ ҚУТЛУҒ БЎЛСИН

Дунё қадамлар силсиласидан иборат. Болалик қадамлар силсиласидан иборат. Бу қадамлар — комилликка элтувчи қадамлар. Бу қадамлар — ёрқин келажакка элтувчи қадамлар... Бу қадамлар мактабда шаклланади. Илм, Маърифат булоғидан куч олади. Ва Ўзбекистон дея аталмиш буюк юртнинг қатордаги норига айланади. Зеро, қаторданоринг бўлса, юкинг ерда қолмайди..

Тошкентдаги 320-боғча тарбияланувчилари ҳам шундай муқаддима олдида туришибди. Бу муқаддима мактабга илк қадам билан бошланади. Биз уларга қадамингиз қутлуғ бўлсин, деб қоламиз.

Р. АЛЬБЕКОВ олган суратлар.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ПЕНСИЯЛАР, НАФАҚАЛАР, СТИПЕНДИЯЛАР ҲАМДА РЕСПУБЛИКАНИНГ БЮДЖЕТ МУАССАСАЛАРИ ВА ТАШКИЛОТЛАРИДА ИШ ҲАҚИ МИҚДОРЛАРИНИ ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА

Республика аҳолисини ижтимоий муҳофаза қилишни таъминлаш ва меҳнат ҳақининг рағбатлантирувчи аҳамиятини ошириш мақсадида:

1. 1995 йил 1 сентябридан бошлаб Ўзбекистон Республикасининг ҳудудида:

иш ҳақининг энг оз миқдори — ойига 250 сўм;

меҳнат пенсиясининг энг оз миқдори — ойига 645 сўм;

фуқароларнинг солиққа тортилмайдиган даромади энг оз миқдори — ойига 400 сўм;

ягона тариф сеткаси бўйича бошланғич (нулинчи) разряднинг энг оз миқдори — ойига 400 сўм миқдорида белгилансин.

2. 1995 йил 1 сентябридан:

бюджет муассасалари ва ташкилотлари ходимларининг иш ҳақи ўрта ҳисобда 1,33 баравар;

мактаблар, олий ва ўрта махсус ўқув юртлари, бошқа халқ таълими муассасалари ўқитувчиларининг, профессор-ўқитувчилар таркиби ва раҳбарларининг иш ҳақи меҳнатга ҳақ тўлаш ягона тариф сеткаси бўйича разрядни ошириш ҳисобига ўртача 1,5 баравар кўпайтирилсин.

3. 1995 йил 1 сентябридан бошлаб ҳозирги вақтда амалда бўлган барча турдаги пенсияларнинг, олий ўқув юртлари талабалари, ўрта махсус ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчилари стипендияларининг миқдорлари ўрта ҳисобда 1,33 баравар оширилсин.

4. 1995 йил 1 сентябридан қуйидагилар белгилаб қўйилсин:

бола икки ёшга тўлгунга қадар уни парвариш қилиш учун оналарга нафақалар миқдори ойига 350 сўм;

болалигидан ногиронлар учун нафақалар миқдори ойига 645 сўм;

зарур иш стажига эга бўлмаган кекса ва меҳнатга қобилиятсиз фуқаролар учун нафақалар миқдори ойига 400 сўм.

5. Иш ҳақига устама ва қўшимча ҳақларнинг барча турлари, шунингдек, болали оилаларга нафақалар ҳамда энг оз иш ҳақига нисбатан белгиланган бошқа тўловлар ушбу Фармонда кўрсатилган энг оз иш ҳақи миқдори асосида 1995 йил 1 сентябридан бошлаб амалга оширилади.

6. Ўзбекистон Республикаси Ижтимоий таъминот вазирлиги, Меҳнат вазирлиги, бюджетдан пул билан таъминланадиган вазирликлар, идоралар, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, ташкилотлар ва муассасалар мазкур Фармон қоидаларига асосланиб пенсиялар, нафақалар, стипендияларнинг ва ходимлар мансаб окладларининг миқдорлари ўз вақтида қайта ҳисоблаб чиқилишини таъминласинлар.

7. Бюджет муассасалари ва ташкилотлари ходимларининг иш ҳақини, пенсиялар, нафақалар ва стипендиялар миқдорини ошириш билан боғлиқ харажатлар республика давлат бюджети ва ижтимоий суғурта фонди ҳисобидан қоплансин.

8. Бюджет ҳисобидан пул билан таъминланувчи муассасалар ва ташкилотларнинг ходимларини рағбатлантириш мақсадида уларга меҳнат ҳақи фондининг 15 фоизи миқдорида ходимларни моддий рағбатлантириш махсус фондини ташкил қилишга рухсат берилсин.

Бюджет муассасалари ва ташкилотлари раҳбарларига мазкур фонд маблағлари ҳисобидан ходимларнинг иш ҳақига шахсий устама ҳақларни белгилаш ҳуқуқи берилсин.

Ана шу фондни ташкил этиш билан боғлиқ сарф-харажатлар 1995 йилда меҳнат ҳақи фондини тежаш ҳисобидан, 1996 йилдан бошлаб эса республика бюджети ҳисобидан қоплансин.

Молия вазирлиги бюджет муассасалари ва ташкилотлари ходимларини моддий рағбатлантириш махсус фонди тўғрисида Низомни тасдиқласин ҳамда уни аниқ мақсадни кўзлаб фойдаланилиши устидан таъсирчан назоратни амалга оширсин.

9. Хўжалик ҳисобидаги корхоналар ва ташкилотлар иш ҳақини ўзларининг даромад манбалари ҳисобидан меҳнат ҳақи фонди доирасида оширсинлар ва бунда мазкур Фармон билан белгиланган энг оз иш ҳақи кўпайтирилишини таъминласинлар.

10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1995 йил 7 февралдаги 1080-сон Фармони (4-банди бундан мустасно) ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

11. Вазирлар Маҳкамаси ушбу Фармоннинг бажарилишини назорат қилишни таъминласин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И.КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1995 йил 16 август.

«ПЕНСИЯЛАР, НАФАҚАЛАР, СТИПЕНДИЯЛАР ҲАМДА РЕСПУБЛИКАНИНГ БЮДЖЕТ МУАССАСАЛАРИ ВА ТАШКИЛОТЛАРИДА ИШ ҲАҚИ МИҚДОРЛАРИНИ ОШИРИШ ТЎҒРИСИДА» ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ФАРМОНИГА

ШАРҲ

Давлатимиз раҳбари ва Ўзбекистон ҳукумати республика аҳолисини ижтимоий муҳофаза қилиш масалаларини доимо диққат марказида тутиб келмоқдалар. Мамлакатимиз Президентининг ушбу Фармони ҳам бунинг далили бўлиб, уни рўёбга чиқаришга фақат шу йилнинг охиригача республика бюджетидан 6 миллиард сўмдан кўпроқ маблағ ажратилади, бир йилга ҳисоблаганда эса 18 миллиард сўмни ташкил қилади.

Бу эса хизматлари эвазига ҳақли равишда дам олаётган фуқароларнинг барча турдаги пенсияларини, шунингдек, республика олий ўқув юртлари талабаларининг, техникумлар ва ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларининг стипендияларини ўрта ҳисобда 1,33 баравар кўпайтириш имконини беради. Меҳнат пенсиясининг энг оз миқдори 1,5 баравар оширилади ва 645 сўмни, стипендиялар миқдори эса 565 сўмни ташкил қилади. Шу мақсадлар учун бюджетдан 2,3 миллиард сўм маблағ сарфланади.

Бола 2 ёшга тўлгунга қадар уни парвариш қилиш учун оналарга бериладиган нафақалар 1,4 баравар оширилади, болалигидан ногиронлар учун нафақалар эса 1,6 баравар кўпайтирилади ва ойига 645 сўмни ташкил қилади. Бунинг учун йил охиригача бюджетдан 500 миллион сўм маблағ ажратиш талаб этилади.

1 сентябрдан бошлаб энг оз иш ҳақи миқдори 1,7 баравар оширилади ва у 250 сўмни ташкил этади. Фуқароларнинг солиққа тортилмайдиган даромади ойига 400 сўм миқдорида белгиланаяпти. Бюджет муассасалари ва ташкилотларида иш ҳақи 1,33 баравар кўпайиб, ўрта ҳисобда 910 сўмни ташкил қилади, бу эса йил охиригача 3 миллиард сўмдан кўпроқ қўшимча маблағ ажратилишини тақозо этади.

Шу билан бир қаторда Фармонда бюджет муассасаларига ходимларни моддий рағбатлантириш мақсадида меҳнат ҳақи фондининг 15 фоизи миқдорида махсус фонд ташкил қилишга рухсат берилади.

Республикада халқ таълими ва олий таълим тизими ходимларига ҳамиша катта эътибор бериб келинди. Фармонда мактаб ўқитувчиларининг, олий ўқув юртлари, техникумлар ва ҳунар-техника билим юртлари профессор-ўқитувчилар таркибининг иш ҳақини 1,5 баравар ёки ўрта ҳисобда 400 сўм кўпайтириш кўзда тутилган.

Мазкур Фармонда назарда тутилаётган чора-тадбирлар фақат бюджет маблағлари ҳисобидангина Ўзбекистон аҳолисидан салкам 4,5 миллион кишининг моддий аҳволини яхшилаш имконини беради.

Бундан ташқари, республиканинг хўжалик ҳисобидаги корхоналар ва ташкилотларига иш ҳақини ўзларининг даромад манбалари ҳисобидан меҳнат ҳақи фонди доирасида ошириш ва бунда мазкур Фармонга мувофиқ энг оз иш ҳақи кўпайтирилишини таъминлаш тавсия этилган.

Мактаб бозори

ҲАММАМИЗ ҚАРЗДОР ДАРГОҲ

Мактабга ҳам ҳафта вақт қолди. Бу хабар нафақат ўқувчиларни ҳаяжонлантираяпти, балки ота-оналарни ҳам бир оз ўйлантириб қўяяпти, чамамизда — болаларга кийим-кечак, ўқув қуроллари топиш керак. Хўш, жойларда ташкил қилинаётган мактаб бозорлари ота-оналар жонига нечоғлик оро кираяпти экан? Ғаллаорол туман матлубот корпорацияси ҳиссадорлик жамияти раиси Салоҳиддин Сайдуллаевдан шу ҳақда сўрадик.

— Республика Халқ таълими вазирлиги, «Ўзбексавдо» давлат акционерлик уюшмаси ва «Ўзбекбирлашув» бошқарувининг ҳамкорликдаги буйруғига асосан Ғаллаорол шаҳрининг тўрт жойида «Мактаб бозори» ташкил қилдик. Бу ҳақда ўз вақтида туман газетасида эълон бериб, ота-оналарни боҳабар этдик. Эллик фоизга арзонлаштирилган нархлар ва маҳсулотлар етарлилиги бу бозорларимизда харидорлар ҳамиша гавжум бўлишини таъминлаяпти.

Ўқувчилар кийими ва ўқув қуролларини эҳтиёжга яраша пештахталарга чиқараяпмиз. Харидорлар эҳтиёжини эса туман халқ таълими бўлими билан ҳамкорликда ўрганиб чиқдик. Маълум бўлдики, ташкилотимиз 13,5 минг нафар ўқувчига хизмат кўрсатиши лозим экан. Ҳозиргача 69 мингта дафтар, 16 мингта ручка, 21 минг дона қалам, 4 мингта ўчирғич, 1,5 минг портфел ва ҳоказо ўқув қуролларини сотувга чиқардик.

— Пештахталарни маҳсулот билан тўлдириш қийин бўлмаяптими?

— Қийинчиликлар сезиляпти, албатта. Ҳамма жойда бор танқислик «Мактаб бозори»ни ҳам четлаб ўтаётгани йўқ. Ўқув қуролларини, кўпгина кийим-кечакларни Россиядан мол айирбошлаш йўли билан келтираяпмиз. Тошкент қоғоз фабрикасига макалатура топшириб, 13 мингта дафтар олдик.

Ишқилиб мўъжаз бозорларимиз пештахталари бўшаб қолмаслигининг иложини қилаяпмиз. Бу бизнинг, қолаверса, барча катталарнинг бурчимиз. Чунки, мактаб ҳаммамизнинг ҳам ўн йиллик умримиз кечган даргоҳ. Бу даргоҳдан қарзимиз кўп. Мавриди келган экан, қарзимизни узмасак, устозлар, ўқитувчилар олдида нима деган одам бўлдик.

И. БЎРИБОЕВ.

«Маърифат» хабарлари

БАЙРАМГА БАҒИШЛАНГАН БАЙРАМ

Яқинда Андижон шаҳрининг Алишер Навоий номидаги маданият ва истироҳат боғида вилоят маорифчиларининг одатдан ташқари касб байрами бўлиб ўтди. Байрам Истиқлолнинг тўрт йиллигига, ҳамда Ўзбекистон касаба уюшмаларининг 70 йиллигига бағишланди. Турли туманлардан ташриф буюрган маорифчилар ўзлари тайёрлаган ўқув қуроллари кўргазмалари билан байрамга янада кўтаринки кайфият бағишладилар.

ИҚТИДОРЛИ БОЛАЛАР БЎЛСА, МАРҲАМАТ!

Ғаллаорол туманида ҳам иқтидорли болаларни алоҳида тарбиялашга эътибор кучаймоқда. Хусусан, янги ўқув йилидан бошлаб ана шундай тарбия масканларидан яна бири фаолият бошламоқчи — Тўйчи Худоёров номли ширкат хўжалигидаги иқтидорли болалар интернати ўз толиби илмларини кутмоқда.

ФАХРИЙЛАР — ДЎСТЛИК ТАРАФДОРИ

Нукус шаҳрида Қорақалпоғистон Ёзувчилар уюшмасининг ташаббуси билан «Туркистон — умумий уйимиз» мавзусида фахрийлар анжумани бўлиб ўтди. Унда, Қорақалпоғистоннинг барча шаҳар ва туманларидан келган вакиллар қардош халқларимиз дўстлигини янада мустаҳкамлаш зарурлиги ҳақида гапирдилар.

ЯНА БИР ХАЗИНА

Шўрчи туманидаги 37-мактабда ўтган ўқув йилида телевизор-радио созлаш, сартарошлик, пойабзалларни таъмирлаш устахоналари ташкил этилиб, ушбу устахоналар ўқувчиларга касб ўргатиш билан бирга мактаб ҳисоб рақамига ойига ҳар бири 150 сўмдан нақд пул ўтказиб турган эдилар. Мактаб директори Неъматжон Эшназаровнинг айтишича, бу ўқув йили бошидан яна бир соҳа — қуёнчиликдан ҳам фойда олина бошлайди.

МАКТАБНИНГ КОСАСИ ОҚАРДИ

Шу тумандаги 21-мактабда эса бу йил деҳқончиликдан яхши даромад олинди. Мактаб жамоаси шу пайтгача бўш ётган мактаб атрофидаги ердан фойдаланиб 5 центнер буғдой, 1 тонна пиёз, 5 тонна сабзи, 2 тонна картошка олдилар. Мактаб директори Тошовар Шамиевнинг айтишича, ҳали ярим гектар майдондаги мош ва 15 сотих ердаги ерёнғоқ ҳам ғиж-ғиж ҳосили билан турибди. Бераман деса, ҳеч гап эмас экан.

Ўз ва жамоатчи мухбирларимиз хабарлари асосида тайёрланди.

ИШТИЁҚ

(Кечинма)

Тўхтаб қолган соат ҳам икки марта — вақт унга тўғри бўлгандагина алдамайди. Хотиралар ҳар бир инсон ақлида тўхтаб қолган минглаб соатлардир. Миянг қаът-қаътларида милдай санчилиб қолган хотиралар шунчалар кўпки, улар бемаврид хаёлингга ҳам келмайди. Тўғри-да. Ҳатто ўз номингниям вақт-бевақт, ҳадеб такрорлайверсанг, исминг ҳам ғайритабиийдай, сенга ярашмаган ва сенга мутлақо алоқаси бўлмаган узоқ бир нарсадай туюлади. Худди шундай, ўтмиш хотираларидан бир воқеага урғу бериб, уни синчиклаб эслайверсанг, бу воқеага ишончсизлик пайдо бўлади. Яхшиси кутиш керакми, дейман. Ўзининг вақти бўлади-ю, яъни таъбиримизча, вақт тўхтаб қолган соат милларига рўбарў келиб қолади-ю, «лоп» этиб бир воқеа эсингга келади. Қотиб турган миллар биргина дақиқа вақтнинг этагидан тутиб қолмоққа тиришади. Шундай воқеа кўз ўнгингда худди ҳозиргина рўй бергандай, ёки тушингда кўргандек (зеро, туш энг ёрқин хаёлдир) жуда-жуда аниқ намоён бўлади.

Ўтган ҳафта уйда бўлдим. Кечаси сўрида ухладим. Асад тонгининг салқинида жунжикиб уйғондим. Сўнгра хаёлимга келган бир хотира тонгги салқиндан-да ортиқроқ жунжиктирди. Укам Шерзод мактабга (1-синфга) бориш учун аллақачон кийиниб олган, ҳовлида юрарди. Одатда ҳар куни бу пайт мириқиб ухлаб ётадиган, ҳозир эса иштиёқчан уйга кириб-чиқиб юрган укамнинг (ўзини катталардек тутади) хатти-ҳаракатларида БОЛАЛИГИМни кўрдим. Тўғрироғи, болалигимнинг бир лаҳзаси — мен ҳам 1-синфга бораётган илк кунимда худди шундай иштиёқ билан мактабга ошиққаним «лип» этиб кўз олдимдан ўтди. Шерзоднинг кўнглини тушундим. У энди жуда бесабрлик билан йўлга интилар, уйдагилар тутиб турарди. Чинданам жуда вақтли эди.

Мактабимиз (Ғаллаоролдаги 33-мактаб) тарҳини ҳамиша икки хил тасаввур қилиб ўрганганман. Бири жўнгина «П» шакли. Иккинчиси анчагина шоирона чамамда: мактаб ўз шаклига кўра қучоғини очиб турган нуронийга ҳам ўхшайверади. Лекин, болаларча ўйинқароқликми, ора-чира мактабдан ҳафсаламиз совиганими (бунда кимни айблаш керак?), дангасаликми... ҳар нечук жўралар билан бу қучоқдан қочоқ бўлиб турганларимиз ҳам ёдимда. Кўпинча боришдан бормасликни афзал кўрганимиз, қизиқ билганимиз — афсусли.

Ў-ҳў, гапга чалғибмиз-ку. Мана, вақт ҳам бўлибди. Шерзод аллақачон йўлга чиқибди. Мактаб сари отланибди. Мактабнинг яхши одатига кўра бўлажак 1-синф ўқувчилари Август ойининг ярмиданоқ бу ерга тўпланади. Улар ўз муаллимлари ёрдамида мактаб билан, янги ўртоқлари билан танишишади. Юқори синф ўқувчилари 1 сентябь куни келар эканлар, уларни мактабнинг хўжаларидай кутиб оладиган ҳам шу жажжилар. Кўнгилдан ният кечади. 1-синфга илк бор келаётгандаги энг самимий иштиёқ мактабни битиргунча болалар дилида сақланиб қолсайди, мактабга бориш ҳамиша бормасликдан қизиқ бўлсайди! Эҳ, қанийди, ҳар бир мактаб ҳар бир болага қучоғини очиб турган нуронийни қайта-қайта эслатаверса!...

Даврвоқе, нимасини айтасиз, ниятлар ҳам, гаплар ҳам, дардлар ҳам кўп. Ҳаммасининг мавриди бор. Ҳозир кези экан, бир хотира ёдга тушди — тўхтаб қолган соатимизга вақт тўғри бўлиб қолди-да, бир дақиқа. Биз ҳам эсладик-қўйдик.

Икром ИСКАНДАР.

Ўқитувчиларнинг август кенгашларига

Биринчи дарс — мустақиллик дарси

ВАТАН ҲАҚИДА САБОҚ

Тўрт йилдирки, жаҳон пешайвонида мустақил Ўзбекистон Республикасининг давлат байроғи ҳилпираб турибди. Дунё харитасида Ўзбекистон деб аталмиш ўзига хос янги давлат пайдо бўлди. Бинобарин, шундан буён ҳар бир янги ўқув йили «Мустақиллик дарси» билан бошланаётир. Биз бу дарсни «Миллий истиқлол мафкураси — маънавиятимиз асоси» деб номлашни лозим топдик.

Мустақиллик дарси ўқувчилар қалбида она диёрга, заҳматкаш ўзбек халқига меҳр-муҳаббат уйғотади. Шу боис, аввало, дарс ўтиладиган жойни олдиндан жиҳозлаб қўйиш керак. Синфнинг олд томонига — тўрдаги бурчакка Ўзбекистон Республикасининг давлат байроғини, унинг ёнига республикамиз харитаси, синф тахтасининг ўнг томонига эса мустақиллик рамзи бўлмиш давлат гербининг тасвири туширилган плакатни осиб қўйиш мумкин. Ҳар бир партага кичкина байроқчалар маҳкамлаб қўйилса, нур устига нур бўлур эди. Тахта тепасига «Ўзбекистон — келажаги буюк давлат» ва синф орқа деворининг тепа қисмига «Гулла, яшна, ҳур республикам!», «Туркистон — умумий уйимиз!» деган шиорларни осиб қўйиш мақсадга мувофиқдир.

Дарснинг кириш қисмида ўқитувчи ўз ўқувчиларини миллий истиқлолнинг тўрт йиллиги билан муборакбод этиб, ўтган қисқа тарихий давр ичида республика эришган сиёсий, иқтисодий, маданий ва маънавий ютуқларга уларнинг эътиборини қаратади. Мисол тариқасида миллий истиқлол, иқтисодий фаровонликни таъминлаш, ижтимоий-сиёсий тараққиёт, маънавий равнақнинг ўзига хос йўлини танлаб олган ўлкамизда замонавий, инсоний турмуш тарзининг шарт-шароитлари вужудга келтирилаётгани қайд қилинади. Шундан кейин, ўқитувчи ўзи келтирган мисолларга таянган ҳолда асосий масалани ёритишга ўтади. Бунда у ҳар қандай давлат, жамият мафкурасиз яшаши мумкин эмаслиги, мафкура ҳар бир жамият учун, хусусан, ҳуқуқий демократик жамият қураётган Ўзбекистон учун ҳам тарихий зарурият эканлигини таъкидлайди. Мафкура тушунчасига изоҳ бериб, у муайян жамиятдаги сиёсий, ҳуқуқий, ахлоқий, диний, бадиий, фалсафий қарашлар ҳамда ғоялар тизими эканлигини тушунтиради.

Дарснинг кириш қисмида ўқитувчи Ўзбекистон миллий истиқлол мафкурасининг иқтисодий, социал-сиёсий, маданий-маънавий ва ахлоқий асослари ҳамда унинг социал моҳияти тўғрисида алоҳида тўхталиши, аниқ мисоллар билан тушунтириб бериши лозим.

Ўқитувчи миллий истиқлол мафкурасининг сиёсий ва ҳудудий асослари тўғрисида гапирганида қуйидагиларга алоҳида эътибор бериши зарур. Ўзбекистон Марказий Осиёнинг марказига жойлашган. Бу ерда хавфсизлик тизими йўқ, ўзбек халқи қўшни давлат халқлари билан қон-қардош, ягона иймон-эътиқодга эга. Диний, ахлоқий қарашлари бир ва ўхшаш.

Шундай қилиб, ўқитувчи мазкур дарснинг кириш қисмида Ўзбекистоннинг келажаги буюклиги муқаррар эканлигини, зеро унинг истиқлол мафкураси илмий-назарий, маънавий-руҳий ҳамда маданий-маърифий ва моддий жиҳатдан пухта асосларга эгалигини исботлаб бериши лозим.

Мустақилликка эришган Ўзбекистон ўз тараққиёт йўналишларини ишлаб чиқди. Шу ерда ўқитувчи жаҳоннинг мустақил давлатлари тажрибасидан жонли мисоллар келтириб, уларни Ўзбекистоннинг истиқлол йўли билан таққослаб бериши лозим. Шундан сўнг у Ўзбекистон Республикаси XII чақириқ XIV сессиясида юртбошимиз И. Каримов белгилаб берган истиқлол йўлларини бирма-бир синф тахтасига ёзиб, мазмунини очиб берса, мақсадга мувофиқ бўлур эди.

Дарс давомида тўрт йилдан бери иқтисодий ислоҳот бозор иқтисодиётига ўтишнинг беш тамойилига мувофиқ амалга оширилаётгани, мамлакатда юз бераётган туб ўзгаришлар ҳақида гап боради.

Мустақил республика учун ҳамма нарса керак ва зарур. Бунинг учун ишлаб чиқариш доирасини кенгайтириш лозим. Дарсда бу соҳада республикада амалга оширилаётган чора-тадбирлар ҳақида, хусусан, мулкчиликнинг турли шаклларини ривожлантириш йўлида олиб борилаётган ишлар тўғрисида гапириб ўтилади.

Ўқитувчи, бутун меҳнат фаолияти давомида тўплаган бой амалий материалларига таяниб, республика ўз миллий валютасининг харид қувватини ошириш ва аста-секин меҳнатга яраша тақсимот тамойилларига ўтиш борасида амалга ошираётган чора-тадбирлар ҳақида ҳам сўзлагани маъқул деб ўйлаймиз.

Дарс охирида ўқувчилар эътибори мустақил Ўзбекистон Республикасида олиб борилаётган тинчликсевар ташқи иқтисодий сиёсатга қаратилади. Ўтган қисқа давр ичида уни жаҳоннинг 150 дан ортиқ давлатлари — АҚШ, Англия, Франция, Германия, Япония, Голландия, Индонезия каби мамлакатлар таниди, тан олди. Улардан 74 таси билан дипломатия муносабатлари ўрнатилди. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти биноси тепасида ҳур республикамиз байроғи ҳам ҳилпираб турибди.

Шунингдек, ўқитувчи Марказий Осиё давлатларининг иқтисодий ҳамкорлигини барпо этиш борасида Президент И. Каримов кўтарган ва амалга ошираётган «Туркистон — умумий уйимиз!» ташаббусига алоҳида эътибор бериши керак. Бунда, ўқитувчи Ўзбекистон Марказий Осиё давлатлари ва халқлари учун тараққиёт маркази эканлигига тўхталади.

Мазкур минтақада яшовчи халқларнинг минг йиллик тарихи муштарак. Улар қавм-қариндош, умумий орзу-умидлари бор ва булар муштаракдир. Уларни ҳеч қандай куч бир-биридан ажрата олмайди. «Туркистон — умумий уйимиз!» ҳаракати эса минтақадаги мамлакатларнинг ўзаро бирлигини янада мустаҳкамлашга, қадим Туркистон заминида яшовчи барча халқлар, миллатлар ва элатларни яқинлаштириш мақсадида юрган соғлом кучларни ўз сафларига олишига шак-шубҳа йўқ!

Ғ. МАҲМУДНАЗАРОВ,
А. Авлоний номидаги халқ таълими ходимлари малакасини ошириш Марказий институти ўқитувчиси, доцент.

ЗАРКЕНТДА МУЗЕЙ

Тоғлар пойидаги Заркент қишлоғига йўлим тушди. 30-мактаб қошида музей ташкил этилибди деб эшитган эдим. Унинг асосчиси ва яратувчиси ушбу таълим масканидан нафақага чиққан тарих муаллими Нақибжон ака Ёқубжонов экан. Аввало, замонавий услубда қурилган ҳашаматли мактаб биносининг шу мақсад учун ажратилган энг катта хонаси миллий меъморчилик анъаналари асосида қайта таъмирланганини қайд этиши керак.

Музейга қадам ранжида қилар экансиз, қишлоқ аҳлининг қадимий ва яқин ўтмишига оид уй-рўзғор буюмлари, меҳнат ва жанговар қурол намуналари, ҳунармандчиликка оид турли воситалар, илм-фанга таалуқли маълумотномалар билан танишасиз. «Октябрь тўнтариши»гача ҳам ўлкамизда хурофот, саводсизлик эмас, балки илму маърифат кенг ёйилганига амин бўласиз. Амир Темур таъкидлаганидек, туркий миллатнинг бош бўғини бўлганмиз. Неча минг йиллардан бери Туркистон диёрида илм-фан гуллаб-яшнаган, маданият равнақ топган. Қишлоқ ўтмишидан гувоҳлик берувчи экспонатлар бунга жонли гувоҳ. Аждодларимиз учи ўткир ва япасқи омочларда тупроқни юмшатган, экин орасига ишлов берган, қуббадор қумғонларда чой қайнатган. Улар ақлни шоширадиган ўйма гулли идиш-товоқларда таом еганликларига ишонч ҳосил қиласиз.

Маълумки, Заркент Янгиқўрғон туманида ёки Наманган вилоятидагина эмас, республикамиздаги қадимий жойлардан. Қишлоқ аҳолиси неча асрлардан бери чорвачилик, боғдорчилик билан шуғулланиб келади. Ҳозир ҳар йили эл дастурхонига тонна-тонналаб ёқутранг олмалар етказиб бераётган, сифатли картошкалари, сервитамин пиёзлари, карвон-карвон ғалласи билан мўл-кўлчиликка ҳисса қўшаётган заркентликлар зиёли, одамшаванда халқ. Шу боисдан бу ердан кўплаб фозилу фузалолар, давлат арбоблари-ю ижодкор ва санъаткорлар етишиб чиққан. Музейнинг «Булар — ҳамқишлоқларимиз» номи билан тайёрланган бўлимдан кўп йил Ўзбекистон Олий Кенгаши Ҳайъати раиси вазифасида ишлаган Миролим Иброҳимов, ҳозирда республика маданият ишлари вазири Эркин Ҳайитбоев, вилоят ҳокимининг ўринбосари Юсуфжон Собиров, Меҳнат Қаҳрамони Мирзақаюм Мирзакаримов, олимлардан Турдиали Бойқўзиев, Муроджон Тўрахўжаев ва бошқаларнинг суратлари, таржимаи ҳоллари ўрин олган. Хуллас, музейнинг мавжуд 20 та бўлимида катта меҳнат, тинимсиз изланишлар туфайли тўпланган 2 мингдан ортиқ ашё Заркент ҳақида ҳикоя қилади.

— Заркентнинг кўргазмали тарихини яратиш осон кечмади, — деди суҳбатлашганимизда Ўзбекистон Халқ маорифи аълочиси, республикада хизмат кўрсатган маданият ходими, музей мудири Нақибжон ака Ёқубжонов. — Мактабимиз ўқувчилари, қишлоғимиз оқсоқоллари, зиёлилари ёрдам кўрсатишди. Ҳатто, эзгу ниятимизни билган вилоят молия бўлими 10 минг сўм моддий кўмак берди. Туман ҳокимияти қишлоқ тарихини яратиш соҳасидаги тажрибамизни оммалаштириш чорасини белгилади. Ҳокимнинг биринчи ўринбосари Мухторжон Жўрабоев бошчилигида мактаб директорлари, қишлоқ Кенгашларининг раислари, ташкилот раҳбарларининг кўргазмали семинари ўтказилди. Республика халқ таълими вазири Ж. Йўлдошев музейимизга келиб, ишимиз билан танишди.

Нақибжон ака билан хайрлашиб қайтарканман, бир нарсадан кўнглим хижил тортди. Келажак авлодлар учун йўқолмас маданий мерос тиклаган, нафақадаги муаллим Н. Ёқубжоновга атиги 100 сўм маош тўланаркан. Албатта, бу гапни суҳбатдошимдан эмас, бошқа бировдан эшитдим.

Эзгу иш қилаётган кишиларни қадрлашимиз керак.

Обиджон ЖУМАНАЗАРОВ,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси.

МАЪНАВИЯТ ҚЎЛЛАНМАСИ

Ватанни севмоқ тилда эмас, дилдадир. Ватанни севмоқ сўзда эмас, фидойилик билан тер тўкиб меҳнат қилмоқдир. Шу сабабли яхши ният билан кўчат ўтқазаётган соҳибкор боғбон, ерга уруғ ташлаётган бободеҳқон Ватан дастурхонини тўлдирсам дейди. Дастгоҳда ёки станок ёнида ишлаётган тўқувчи ватанни кийдирсам дейди, мактаб партасида ўтирган ўқувчи, олий ўқув юрти бағрида изланиш олиб бораётган талаба Ватанни ўйлайди. Қўлига энди қалам ёки чолғу асбобини олган ижодкор Ватанни куйлайди. Ўзбекистоннинг эртанги куни учун қадриятларимиз, урф-одатларимиз, аждодлар мероси асосида тарбияланган ўғил-қизлар керак. Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов айтганидек: «Қудратли давлат, буюк ижтимоий-иқтисодий ислоҳотлар қудратли маънавият заминида вужудга келади. Маънавиятсиз мамлакатни ривожлантириб бўлмайди».

Демак, ўсиб келаётган ёшларда маънавиятни шакллантириш ва маънавий тарбияга эътиборни қаратиш бугунги мактабларда долзарб масаладир. Ёш авлодни миллий анъаналаримиз, маънавий меросимиз асосида тарбиялашда Президентимиз Ислом Каримов томонидан ёзилган «Истиқлол ва маънавият» асари муҳим қўлланмадир.

«Истиқлол ва маънавият» (Тошкент. «Ўзбекистон» нашриёти, 1994 й.) ўттиздан ортиқ рисолани ўз ичига олган бўлиб, фуқароларда маънавиятни шакллантиришга, камол топтиришга, қалбларга сингдиришга, ислоҳотларни маънавият заминида амалга оширишга қаратилган. Муаллиф маънавиятни аждодларимиз мероси, сиёсий ғоялари, тарихий илдизлари билан боғлаган. Биз яшаётган бу ватан азалдан тафаккур маскани бўлган. Асрлар мобайнида халқимизнинг буюк даҳолари инсонпарварликка, маърифатга, адолатга асосланган сиёсий қарашлари билан жаҳон маданиятини ривожлантиришга ҳисса қўшганлар. Бугунги янги жамият қураётган Ўзбекистонда ҳам давр халқимиз дунёқарашини миллий истиқлол руҳида ислоҳ қилишни қатъий талаб этмоқда.

Мамлакатимиздаги демократик жараёнлар халқимизнинг азалий ўзлигига қайтиш, миллий ахлоқ талабларига риоя қилиш, диний қадриятларга ҳурмат билан қараш, умуминсоний фазилатларни ривожлантириш имконини берди. Улар мактаблардаги «Одобнома» дарслари орқали, маънавият тарбияси соатлари орқали ёш қалбларга кириб бормоқда.

Биз, кўзи ожизлар махсус интернат мактабларида ишлаётган педагог-тарбиячилар Ислом Каримовнинг «Истиқлол ва маънавият» асаридан ёшларнинг маънавий-ахлоқий поклигини ривожлантиришда унумли фойдаланмоқдамиз. Гуруҳларда тарбиявий соатларни ўтказишда китобнинг «Мустақил Ўзбекистонни ривожлантиришнинг маънавий-ахлоқий негизлари», «Маънавий мерос қудрати, маънавий баркамоллик йўли», «Буюк боболарнинг руҳи покларига таяниб», «Ўзлигимизни англаш йўли» каби қисмлари қўл келмоқда. Мен бир тарбиячи педагог сифатида барча мактабларда, махсус интернатларда тарбиявий соатлар ўтказишда «Истиқлол ва маънавият» китобидан кенг фойдаланишни тавсия этардим.

Чуқур мазмун акс этган тарихий манбалар, ҳаётий далиллар маънавий тарбия учун катта хазинадир. Мен Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигидан ва тегишли ноширлардан илтимос қилиб, сўрардим:

а) кўзи ожизлар мактаб ва интернати ўқувчилари учун ҳам махсус ёзувда маънавиятга оид кичик, ихчам асарлар чоп этилса;

б) Ўзбекистон Кўрлар жамияти тасарруфидаги «Бир сафда» журналида кўзи ожиз болалар учун «Истиқлол ва маънавият» асаридан парчалар бериб борилса;

в) тажрибали олимларимиз халқимизнинг бой маданий меросини ва маънавиятини акс эттирган асарлари билан Ўзбекистон радио-телевидениесида чиқишлар қилиб Замахшарий, Нажмиддин Кубро ва ҳали бизга маълум бўлмаган улуғ зотлар билан таништириб борилса;

г) кўзи ожиз, гунг, кар, ногирон болалар учун тарих, адабиёт, одобнома ва маънавият мавзулари асосида республика миқёсида «Ўткир зеҳнлилар» мусобақалари ўтказилса;

д) тарихий обидалар шаҳарлари бўлган Самарқанд, Бухоро ва Хива шаҳарларига саёҳатлар уюштирилиб, меъморчилигимизнинг ноёб асарлари билан таништирилса;

е) газета ва журналларда республикадаги кўзи ожизлар мактабларидаги таълим-тарбия янгиликлари қисқача таништириб борилса.

Жаҳон тараққиётлари сари бораётган Ўзбекистонда маънавий тарбияни ривожлантиришда ногирон ёшлар тарбиясига эътибор бериш бизнинг инсоний бурчимиздир.

Эътибор ЎРМОНОВА,
Й. Охунбобоев номидаги 1-сон кўзи ожиз болалар махсус мактаб-интернатининг 1-тоифали тарбиячиси.

Адабиёт — ижод. Адабиётни ўқитиш эса ўн карра ижодкорликни талаб этади. Боғот туманидаги 2-иқтидорли болалар лицей-интернатининг ўзбек тили ва адабиёти фани ўқитувчиси Самандар Матёқубов ана шундай ижодкор муаллимлардан. Унинг ҳар бир дарси жонли, қизиқарли, бир сўз билан айтганда, ижодкорона ўтади.

— Адабиёт ўқитувчисининг вазифаси, — дейди Самандар Матёқубов, — ўқувчиларни адабиёт гулшанига олиб киришгина эмас, балки шу турфа мамандан мутаассир қила олиш ҳамдир.

Ҳ. СОЛИҲОВ
олган сурат.

Иқтисодий билим асослари

ЎҚУВЧИЛАРГА ХИЗМАТ ҚИЛАМИЗ

Интиқлик билан кутилган Август кенгашлари ҳам бошланиб кетди. У турли жойларда турлича тайёргарликлар билан турлича кайфиятда бўлиб ўтмоқда. Август кенгашлари, таъбир жоиз бўлса, ўқитувчиларнинг мактаб учун энг фойдали, эсда қоларли йиғилишларидан, маслаҳатлашувларидан биридир.

18 август куни ўтказилган Ғаллаорол туман ўқитувчиларининг кенгаши ҳам ҳар йилгидан бошқачароқ — кўнгиллироқ бўлди. Унда ўтган ўқув йили сарҳисоби, эришилган ютуқлар, йўл қўйилган муаммолар, келажак режалар хусусида ўқитувчилар очиқ ойдин фикрлашиб олдилар.

Туман халқ таълими бўлими мудири Яраш КЎЛИЕВ халқ таълими соҳасида бу ерда олиб борилаётган ишлар хусусида мухбиримизга қуйидагиларни сўзлаб берди.

— Ўтган ўқув йилида туманимиз бўйича таълим-тарбия ишлари юзасидан қатор вазифалар бажарилганини таъкидлаш лозим. Жорий йил давомида 81 та умумий таълим мактаблари, 1 та ҳунар лицейи, иқтидорли ўқувчилар интернати, кечки узлуксиз таълим маркази, иккита мактабдан ташқари муассаса ҳамда 26 та болалар боғчалари яхши ишлар олиб борди.

Туман халқ таълими бўлимининг режалари ва ўқув муассасаларининг тадбирлари туфайли кўплаб намунали ишлар ташкил қилинди. Фанлар бўйича олимпиадалар, спартакиадалар, санъат байрами, «Йил ўқитувчиси» кўриги, ўқув қуроллари кўргазмаси ва бир қатор мактаблар тажрибасини ўрганиш бўйича семинар йиғилишларининг ўтказилиши боис ўқувчиларимизнинг ўқув йилини намунали якунлашига эришдик. Битириб чиққан ўқувчиларимизнинг 40-45 фоизи ўқув юртларига ҳужжат топширди. 9-синфни тугаллаган ўқувчиларнинг 180 нафари касб ўрганиш бўйича ҳунар-техника билим юртларига ҳужжат топширганлар.

Таълим соҳасида маъмурий педагогикадан ҳамкорлик ва ижодкорликка асосланган педагогикага ўтиш пайти келди. Биз ҳам болаларга сабоқ бераётган ўқитувчиларимизнинг аввало ижодкорлик билан иш олиб боришларига эътибор қилаяпмиз. Бунинг учун уларга турли имкониятлар яратиб берилмоқда. Масалан, туманимиз мактабларининг 36 фоизини компьютер билан таъминладик. 8—9-синфлар учун эса компьютер саводхонлиги бўйича махсус дарслик ҳам тайёрлаб, нашр этдик. Булар ўқитувчи дарсининг қизиқарли бўлишига ёрдам беради, деб ўйлайман.

Маълумки, биз ҳуқуқий давлат қураяпмиз. Демак, ўқувчилар ҳуқуқ нима, бурч нима, инсоннинг жамият олдидаги масъулияти нимадан иборатлигини яхши билиши керак. Шу боис ўқувчилар онгига «Ҳуқуқшунослик», «Иқтисодий билим асослари» фанларини чуқурроқ сингдиришга интилмоқдамиз. Экология, дин тарихи курслари ҳам дастурга киритилган. Бундан ташқари маҳаллий жуғрофия, яъни ўша Ғаллаоролнинг ўсимликлар ва ҳайвонот дунёси, тарихий шароитини ўрганишга асосланган қўлланмалар яратилмоқда.

Янгиликлардан яна бири шуки, эндиликда педагог ходимлар битим шаклидаги меҳнат шартномаси асосида ишга қабул қилинадиган бўлди. Демак, ушбу мазмундаги ҳужжат бевосита мактаб раҳбари ҳамда педагог ходим томонидан ёзма равишда тузилади ва ўтказилган аттестация якунларига кўра ўқитувчига табақалаштириб ҳақ тўланади. Хусусан, янги ўқув йилидан бошлаб барча мактабларнинг педагог ходимларини ишга тайинлаш, ишдан озод этиш бўйича мактаб маъмуриятининг ўзи шуғулланишига рухсат этилди.

Олдимизда турган режалар ҳам кўп. Шулардан бири лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосини ўрганишни кенг жорий қилиш. Туманимизда янги ўқув йилидан бошлаб факультатив машғулотлар ҳисобига ўқувчиларга лотин алифбосини ўргатиш мунтазам йўлга қўйилади. Ҳозир бу соҳада кадрлар тайёрлаш билан жиддий шуғулланяпмиз. Мактаблардаги, боғчалардаги барча ёзувларни, ўқитувчиларнинг дарсга тайёргарлик ҳужжатларигача лотин алифбосида ёзишни ташкил қилмоқчимиз. Боғчаларимизнинг мактабга тайёрлов гуруҳида лотин алифбосини ўрганиш бўйича доимий машғулот ўтказилмоқда. Оилада 5-6 ёшли болаларни мактабга тайёрлаш бўйича ҳам ушбу ёзувни биладиган кекса педагогларнинг ёрдамидан фойдаланиш чорасини кўрмоқдамиз.

Янги ўқув йилини намунали бошлаш, ўқувчилар учун ва ўқитувчиларнинг ижодий самарали меҳнат қилишлари учун барча мактаб биноларини таъмир қилиш, ўқув қуроллари, анжомларини тартибга келтириш бўйича тадбирлар кўриб қўйилган. Мактабларни жорий таъмирдан чиқаришда оталиқ ташкилотларининг фаолияти сезиларли бўлди. Шунингдек, ота-оналар ҳам фарзандлари таълим-тарбия олаётган ўқув даргоҳларига яқиндан ёрдам беришди. Кўпчилик мактаб жамоалари эса ўз имкониятлари эвазига — ўтган йилги ишлаб чиқаришни тўғри ташкил этишдан тушган фойда ҳисобига биноларни тез вақтда таъмирлаб чиқдилар. Туман халқ таълими бўлими ҳам қараб тургани йўқ. Мактаблар ва боғчалар учун 70 тоннага яқин оҳак, 4 тонна атрофида бўёқ, 800 дона шифер, 5 тонна атрофида қувурлар тарқатдик.

Бир сўз билан айтганда, таълим соҳасида зиммамизга юкланган вазифаларни бекаму-кўст бажаришга ҳаракат қилаяпмиз. Айтганча, олдимизда кўндаланг турган яна бир масала бор. Биз нафақат ўқувчиларимизнинг, ўқитувчиларимизнинг онгида ҳам тубдан ўзгаришлар ясашимиз лозим. Гапнинг лўндаси шуки, мактабда билим беришда ўқувчи ўқитувчи учун эмас, ўқитувчи ўқувчи учун хизмат қилади. Бас, шундай экан, ўқувчиларга нисбатан ҳамиша кечиримли бўлиш керак. Аълочи болага яхши-ю, билими пастроқ болага совуқ муносабатда бўлиш педагогикага хилофдир. Ўқитувчи муомала маданиятининг юксаклиги билангина ўз олдида турган ёшларга билим беришдай улкан вазифани қийналмай бажара олади.

Эҳтиром

СУЛОЛА

Халқимизнинг «Дарахт бир жойда кўкаради», деган беназир мақоли эл-улус орасида хурмат [illegible] бежиз эмас. Бу нақл кўп жиҳатдан минглаб шогирдлар [illegible] устози — Ўзбекистонда хизмат кўрсатган халқ таълими ходими, Ўзбекистон Республикаси халқ таълими аълочиси, ажойиб инсон Саттор Йўлдошев шаънига бевосита алоқадор, деб баралла айтиш мумкин. Гап шундаки, халқ зиёлиларининг фаол вакили домла Саттор Йўлдошев бугунги кунда ўзининг қутлуғ 70 ёшига қадам қўйди.

Йиллар силсиласининг қарийб эллик йилга яқини Жиззах вилояти Фориш туманидаги 2-ўрта мактаб ҳаёти билан пайванд топди десак янглишмаймиз. 1944 йилда оддий ўқитувчиликдан иш бошлаган бу камтарин [illegible] бир-бир босиб ўтди. Кейинчалик мак[illegible] ишлади. 1973 йилдан буён эса мактаб жамоасига бош-қош. Хуллас, ҳалқона таъбир билан айтганда, «Дарахт бир жойда кўкариб, заминга чуқур томир отди, чинорга айланди».

— Шогирдларим юлдузлардек кўп ва дуркун десам, муболағага йўйманг, деб фахр билан сўз юритади устоз. — Шу йиллар ичида 1062 ўқувчига етуклик гувоҳномаси топшириб, ҳаётга йўлланма бердик. Уларнинг ҳаммаси ҳаётда ўз йўлларини топиб кетишди. Мактаб қутлуғ даргоҳ, унинг остонаси эса оҳанграбодек жозибадор. Шогирдларимиз мактабга тез-тез келиб туришади. Ўшанда ўқувчилар билан ўтган [illegible] болалик хотиралари билан ҳам жонли ва файзли кечади. Эндиликда олисда қолиб кетган ёшликнинг бегубор [illegible], ҳаётнинг изланувчан ва тиришқоқ лаҳзалари бот-бот тилга олинади. Ўтган йили Самарқанд қишлоқ хўжалик институтидан Б. Жайнаров деган шогирдимиз мактабимизга ташриф буюрди. Бир вақтлар мен уни чўлда мол боқиб юрганида дафъатан учратиб қолган эдим. У ўша кезлари ўқишни ташлаб, оилани иқтисодий жиҳатдан таъминлаш ва қўллаб-қувватлаш учун чўпонлик қилаётган экан. Албатта, меҳнат айб эмас. Оилани тебратиш эса ҳаммамиз учун ҳам қарз, ҳам фарз. Биз чўпон йигитни бағримизга олдик. Уни қайтадан ўқишга жойлаб, ётоқхонадан жой бердик. Уч маҳал овқат билан таъминладик. Онасидан хабар олиб турдик. Фахрланиб айтамизки, у эндиликда таниқли олим, қишлоқ хўжалик фанлари номзоди, доцент.

Дарҳақиқат, устоз Саттор Йўлдошев мевали дарахтга ўхшайди. Шогирдлари сафида бир неча фан доктори, кўплаб фан номзодлари бор. Шогирди Евқочди Ҳайдаров Россия Фанлар Академиясининг академиги, айни вақтда «Оқ олтин» гидромелиорация техникуми директорлиги вазифасида самарали иш олиб бормоқда. Бу сафда яна бир талай шогирдлар ҳам борки, улар халқ хўжалигининг турли соҳаларида раҳбарлик лавозимларида фаолият кўрсатишмоқда. Жумладан, Холдор Исканов республика қишлоқ хўжалиги вазирининг биринчи муовини, Абдураҳмон Ражабов Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш инженерлари институти ректори вазифасини бажарувчи, фан номзоди, профессор. Туйчи Мирзаев, Мадамин Бурхонов ва бошқалар ҳам Сирдарё ва Жиззах вилоятларида масъул вазифаларда иш олиб боришмоқда.

Устоз нуфузли давра ва гурунгларда фахр-ифтихор билан шогирдларини ва уларнинг ўзига хос мактабга, жамоага эҳтиромини қайта-[illegible] ли ниҳоясига етмасдан қолмайди. Айтайлик, туман қишлоқларини электрлаштириш ёхуд йўлларни асфальтлаш дейсизми, ё бўлмаса иккинчи жаҳон урушида ҳалок бўлган ҳамюртларига ёдгорлик ўрнатиш дейсизми, хуллас, барча савобли ишларда муътабар устознинг беназир хизмати бор.

1985 йилда Османсой қишлоғида буюк жангчиларнинг хотираси абадийлаштирилди. Бу ёдгорлик туманда дастлабкиси бўлиб қад ростлади. Ҳашар йўли билан Османсойда масчит қуриб битказилди.

Серғайрат устоз серфарзанд оила соҳиби ҳамдир. У кишининг ўн нафар фарзанди шу оилада камолотга етди. Ҳаммаси олий маълумотли. Фарзандларининг 8 нафари ота изидан боришди. Улар ўқитувчи шаънига монанд ўз касбларини улуғлаб келишяпти. Энг қувонарлиси [illegible] Устознинг 30 га яқин [illegible] топиб олишда катта карвон изидан боришмоқда.

Абдуғаффор ОМОНБОЕВ.

УСТА ТАРБИЯЧИЛАР КЎРИГИ

Яқинда Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур туманидаги 343-болалар боғачасида «Қўғирчоқлар ва ўйинчоқлар кўриги» ўтказилди. Кўрикда тумандаги 47 та боғча тарбиячилари қатнашиб, ўзлари ясаган ўйинчоқ ва қўғирчоқларни намойиш қилдилар.

— Биз бу кўрикда асосий эътиборни миллийликка қаратдик, — дейди туман халқ маорифи бўлими мудири Равшанбек Усмонбеков,— Жонкуяр тарбиячилар ўз қўллари билан ясашган арғимчоқ, арава, деҳқон бозори модели сингари кўргазмалар кичкинтойлар онгида миллий руҳни уйғотишга ёрдам беради, деб ишонаман.

Кўрикда, айниқса, 75-, 140-, 567-боғчалар тарбиячилари томонидан тақдим қилинган турли ўйинчоқлар ҳаммага манзур бўлди. Фидойи тарбиячилардан Мастура Мирсоатованинг «Теримчи қиз», Муяссар Юсупованинг «Карнай-сурнай», Наима Турсунованинг «Икки эчки», Нулуфар Исроилованинг «Тойчоқ», «Уй қоровули», Гулчеҳра Зуннунованинг «Насриддин афанди», «Зумрад ва Қиммат» эртакларига ишлаган қўғирчоқлари ҳам кўпчиликнинг эътиборини қозонди.

Ўзбекистон мустақиллигининг 4 йиллигига бағишлаб ўтказилган бу кўрик, дарҳақиқат, соғлом авлод тарбиячиларининг улкан байрамига монанд [illegible] бўлди. 170-боғча қошида ташкил этилган болалар дастасининг кўй-қўшиқлари кўрик-танловга байрам кайфиятини бахш этди.

Т.ИМОМХЎЖАЕВ,
«Маданий меросга ихлос» маркази раҳбари.

Истиқлол фидойилари

ТАРАҚҚИЙПАРВАР

Туркистон XX аср бошида уйғониш даврини кечирмоқда эди. Туркистон ўлкасини маънавий инқироздан олиб чиқиш учун Мунаввар қори каби тараққийпарвар инсонларнинг хизмати катта бўлди. У ўлкада, энг аввало, янги усулдаги мактаблар ташкил қилишни англаб етган инсонлардан. Унинг ўзи ҳам амалий равишда усули жадид мактабини Тошкентда 1901 йилда ташкил қилган. Бу мактаб учун ўқув дарсликлари ҳам ёзган. Унинг «Адиби аввал» (Биринчи муаллим), «Адиби соний» (Иккинчи муаллим), «Ер юзи» (Жуғрофия) дарсликлари 1917 йилгача бир неча маротаба чоп қилинди.

Мунаввар қорининг севимли шогирдларидан Лазиз Азиззода шундай ёзган эди: «Мунаввар қори... ниҳоятда ўткур фикрли, бақувват мафкурачи, оммани бир ишга тўла сафарбар қилиш керак бўлса, уни илҳомлантира олувчи қобилиятга эга стратегик куч, ўта устамон дипломат. Айтишим мумкинки, унга тенг келадиган куч ва тафаккур соҳиби йўқ. Унинг фикри доимо ҳиссиётдан кучлироқ. Чунки, ўз хатти-ҳаракатида у жуда кам хато қилади».

Мунаввар қори нафақат муаллим, мураббий, олим, қолаверса, жамоат арбоби, кучли публицист, муҳаррир ҳам эди. Унинг ташаббускорлигида нашр этилган матбуот даврнинг оғирини енгил қилишга ёрдам берди. Жадидларнинг тўнғич газетаси «Тараққий»нинг (1906) ташкил топишида Мунаввар қорининг хизматлари беқиёс бўлди. У «Хуршид», «Нажот», «Кенгаш» каби газеталарини ташкил қилди ва унинг ўзи бу газеталарга бевосита муҳаррир бўлди. Матбуотдаги чиқишларида болаларнинг тарбияси, ахлоқига оид мақолалар кенг ўрин эгаллаган. Уларда жамиятнинг келажаги учун қайғуриш бош масала қилиб қўйилади. Қуйида берилаётган «Бизнинг жаҳолат...» мақоласи бугунги кунда ҳам ўз қадрини йўқотмаган. Мақолада, бир қарашда, Навоий, Фузулий, Бедил каби атоқли шоирларимизнинг асарларини «ўқитманг» дейилгандек туюлади. Бироқ бу фикрлар саводни чиқариб, кўп ўқиб, уларнинг маъноларини уқиш даражасига етганда ўқитилиши керак, деган маънони билдиришини назардан қочирмаслик лозим. Ҳарф ўрганиш жараёнида эмас. Ушбу мақолани ҳукмингизга ҳавола этмоқдамиз. Хулосани ўзингиз чиқаринг.

Нормурод АВАЗОВ,
филология фанлари номзоди.

БИЗНИНГ ЖАҲОЛАТ...

Ҳар миллатнинг мактаб ва мадрасаси ўлдуғи каби бизнинг ҳам мактаб ва мадрасаларимиз гарчи бенизом ва беусул ўлса ҳам йўқ демак даражада оз эмасдур. Ҳар миллат авлодини тарбият ва таълим илмда кўрсатган ҳиммат ва ғайрати каби бизларда ҳам ўз маъсум авлодларини жаҳолат ва ғафлат зулматда қолмоқиға ҳеч бир ризолари ўлмай қўлларидан келганича тарбият ва таълим авлодда қусурлик кўрсатмагувчи зотлар мавжуддирлар. Ва лекин дунёга нима учун келганин билмай илм ва маорифға асло рағбат қилмай жонидан ширин болаларини кўча-ба кўча кездуруб бечора маъсумни азиз умрини жаҳолат оташина ёндирғувчи беҳамият ва бедиёнат оталар ҳам орамизда оз эмасдур. Кўп диндошларимизни кўрармизки, ўз фарзандларини асло мактабға бермай орқаларидин эргаштируб, руслар эшигида ўзлари каби хизматчиликға ўргатуб, дунё ва охиратни саодати ўлғон илм ва маорифдин маҳрум қўймоқдин ҳеч бир ибо қилмаслар.

Баъзи азизларимиз бордурки ўғлини қўлидин тутуб мактабға олиб борур. Муаллимдин талаб қилурки: — Тақсир шу ўғлумни гўшти сизники, устихони бизники, бир илож қилиб тезлик ила нақд ва насия ёзмоқни ўргатиб берурсиз, деб.

«Эшакиға ярашур тушови» деган сатрларни мақолича муаллимларни ҳам аксарлари қонуни таълим ва тарбиятдин бутун-бутун бехабаркашлар ўлиб, балки ўқув ва ёзувни ҳам лозиминча билмасликлари важҳидин бечора маъсумларни истеъдод зотиясиға назаран икки йил тарафида жамиъ лозимоти динияни билдирмоқ мумкин ўлғон ҳолда тўрт-беш йилгача ҳижо усули бирла дунё ва охиратға фойдаси ўлғон Фузулий, Навоий, Хўжа Ҳофиз ва Бедиллар каби мушкул манзума китобларға умри азизини барбод этарлар.

Ҳой Ватандошлар! Диққат назари ила боқинг! Бир болани мактабға бермакдин мақсад ва ижобат диниямиз ўлғон илми қироат, масоили эътиқодия, фарз, вожиб, санъат, мустахаб, ҳаром, макруҳ ва намоз ва рўза ҳеч ўзгаларни ва ҳам зарурият дунёмиз ўлғон илми ҳисоб, жуғрофия, таърих, хусусон таърихи ислом каби фойдалик илмларни билдурмоқ ўлғон ҳолда жоҳил домлаларни таълими фалонни қоши қаро, кўзи қаро, юзи оқ, сўзи ширин деб болаларни фасод ахлоқиға бир неча сабаб ўладурғон манзума китоблар ўлмиш.

Бу хусусда отада ҳам айб йўқ. Чунки бу бечорани эътиқодида болани ўқутмоқ ёлғиз нақд ва насия ёздирмоқдин иборатдур. Муаллимда ҳамият йўқ. Чунки бу зикр қилинғон илми зарурияларини бечора муаллимнинг ўзи ҳам билмас, балки баъзиларининг исмини ҳам эшитган эмас. Бечора на қилсун? Начора бефойда бўлса ҳам мактабларда болаларға ўқитгудек булардин бошқа бир китоб топилмағон замонларда ўзи ўқуб билғон китоблари шу китоблар ўлдиғи чун эски ўринларда эски тушларин кўрмакдадур.

Мана бу сўзимдин Фузулий, Навоий, Хўжа Ҳофиз, Бедиллар каби улуғ зотларни таҳқир қилди, деб гумон қилинмасун. Чунки мани ғаразим бу китобларнинг зотини бефойда демак эмас, балки ёш болаларға бу китобларни таълими бефойда демакдур. Масалан, болаға Фузулий ўрниға Илми Қироат, Навоий ўрниға Масоили эътиқодия, Хўжа Ҳофиз жойиға Масоили илмият, Бедил бадалиға илми ҳисоб ўқитулса дин ва динияси учун қанча фойдалар ҳосил қилиб мусулмон ўлур. Билъакс бу китобларни ўзи ўқитулғон ҳолда бу фойдалардин маҳрум қолиб, балки фасод ахлоқиға мубтало ўлмоғи ҳам эҳтимолдур. Чунки бу китобларни тасниф қилғон зотлар Оллоҳ таолоға рағбат пайдо қилғон кишилар ўлғонлари учун айтган сўзларини зоҳирий шариатға мухолиф ўлса ҳам ҳақиқати мувофиқдур.

Чунончи мавлоно Фузулий дерки:

ФАРД

(Санамлар саждасидур бизда тоат тангри учун зоҳид Кими кўрсанг сен ўз динингда такаллуф номоз ила) ёки

(Хўблар моҳроб обрўсина майл этамиз фақия

Ўлса кофирдур мусулмонлар анга қилманг номоз)

Мулла Ҳофиз дерки:

(Май нушки амри жовидони ин аст

Кайфияти рўзгори фоний ин аст

Ҳангоми гули лолави ёрон сармаст

Хуш боши дамиеки зиндагони ин аст)

Бу каби сўзларни зоҳирий мухолиф китоб, санъат бўлса ҳам ҳақиқати бир бошқадир. Аммо ёш болаларда ёкига шубҳа йўқдурки буни ҳақиқатин билмасалар. Балки ўқитган муаллимлари ҳам билмаслар. Ночор зоҳирий ила амал қилиб фасод ахлоқиға мубтало ўлмоқ хавфи бордур. Баъзи жаҳолат дермишки, бу тартиб Ҳазрати Имоми Аъзамнинг тартиблари, буни бузаман деган кишини ўзи бузулур. Ажабо бу каби жаҳолат ҳам бўлурми? Бу жоҳил маркаб эмасму? Чунки бу жоҳиллар Ҳазрат Имом Аъзамни умидларида бу китоблардин ҳеч бир асар олмоғонини билмаслар. Билмаганларини ҳам билмаслар. Қачон ул жанобни замонларида Фузулий ё Бедил ё Хўжа Ҳофиз ё Навоий бор эди? Қачон ул жаноб бу китобларни болаларга таълим бердилар. У жаноб каби зотни ҳақлариға бу каби ёлғон, туҳмат қилғон жоҳилни иншооллоҳ ўзи бузулур.

Баъзи нодонлар дермишки, шу китобларни ўқуғунча болаларни саводи чиқмас. Бу ҳам эътиқоди фасод ва давойи бедалилдур. Чунки бу эътиқод дуруст бўлса эди, Туркистон вилоятидин бошқа вилоятларда ҳеч кимнинг саводи ўлмас эди. Ваҳоланки бошқа вилоятларда хат билмайдирғон киши юздан ўн ўлса, Туркистон вилоятида юздан тўқсондур. Мундан ҳам маълум ўлурки, саводи чиқмоқ бу китобларни ўқимоқға мувофиқ эмас. Балки бу китоблар ғоят қийинлигидан болаларни бесавод қолмоғиға ҳам сабаб ўлур. Чунки бу китоблар ўқиладурғон мактабларда эллик боладан ўн бола тўрт-беш йилда базўр ушбу китобларни ўзинигина хатини таниб чиқур. Бошқа китобларни яна дуруст билмас. Аммо бу китоблар ўқилмайдиғон жадидий китобларда икки йил ичида эллик болани қирқ тўққизи, балки ҳаммаси неча хил илмлардин имтиҳон бериб чиқар. Боз бу китобларни ҳам билур. Ҳай, дурустроқ ҳам билмасин? Лекин, илм кони бирла болани бу дунёсиға ва на охиратиға ҳеч бир зарари йўқ. Чунки бу китобларни ўзини дунё ва охиратиға ҳеч бир фойдаси йўқ. Балки зарарининг эҳтимоли болада зикр қилинди. Хайр, келайлик саодат каломиғаки, ўғлини мактабға бермакдин мақсади нақд ва насия ёздурмоқ ўлғон жоҳил отани ўғлиға қилғон муаллим бечорани тарбият ва чеккан машақатини ва маъсум бечораға мактабда берган кулфатини ёзиб битурмак мумкин эмасдур. Кўргуси ва билгуси, келгиси келган киши бизни Тошканд мактабларини бириға кириб икки соат истиқомат қилсун. Шунча демак мумкундурки, муаллум- афанди қўлида зўр бир таёқ қайси болани боши ҳаракатдан қолса ушбу таёқ шул болани бошида ўлур. Аммо ўқиғон-ўқимағон ила ҳеч кимнинг иши йўқ. Бошини қимирлатиб ўлтурса кифоя қилур. Ҳаттоки ўтган йилларда бу тариқа золим муаллимларни таёғини остида вафот қилмоқ ҳам воқеъ ўлди. Бу тариқа золим, бад хулқ жоҳил муаллимларни тарбиясида ўсган болалардин нима умид қилмоқ керак. Фасод ахлоқидин бошқа бир иш ўрганмас. Жоҳил оталарни умид этдуклари нақд ва насия ёзмоқ ҳам танҳо ўндин бир, йигирмадин бир болаға ҳосил ўлуб бошқалари эса мактабда ўқимоқ игна ила чоҳ қазимоқдан ҳам қийин (мушкул) экан, дея қочару кетар. Бунга сабаб муаллимни бад хулқи, мактабни беинтизомлиги ўлур.

Агар бизларни мактабларимиз бошқа миллатлар мактаблари каби бир низомға қўйилуб, яхши муаллимлик вазифасини лозиминча адо қилурлик кишилардан муаллимлари тайин қилинса эди, маъсум авлодларимизни руҳоний ҳаётиға дунё ва охиратини соадатиға биринчи сабаб ўладурғон илм маорифдин бу даражада маҳрум ўлмоғига сабаб ўлмас эдик.

Ҳой қариндошлар, вой миллатдошлар! Кўзингизни ғафлат уйқусидан очиб атрофимизға назар солмоғимиз лозимдур. Ҳар миллат ўз саодат ҳоли ва истиқболининг муҳофазасига биринчи восита илм ўлмоғиға қаноат ҳосил қилиб илм ва маорифига ортиқ даражада кушиш қилғон бу замонда бизлар бу ғафлат ва жаҳолатимизда давом этсак, истиқболимиз ниҳоятда хавфлик бўлуб, ҳамма оламға масхара ва кулгу ўлмоғимизда ҳеч шубҳа йўқдур. Балки бу жаҳолат зулматида саодати охуруядин маҳрум қолмоқ хавфлидур.

Бу жаҳолат натижасидурки, ўзимиз ерлик мусулмонлардин ўлдуғимиз ҳолда мусофир рус ва яҳудийлар эшигида мардикор ва хизматчи ўлдук. Ва бу жаҳолат хоҳишидурким миллат фойдаси учун жонин қурбон қилмоқға лойиқ арслон каби йигитларимиз бутун миллатни ёдларидан чиқориб, истеъдод ва ғайратларини чойхона ва пивохоналарға сарф этмакдадурлар.

Қори МУНАВВАР ибн АБДУРАШИДХОН.

Хотира

УСТОЗНИ ҚЎМСАБ

УНИНГ БИРИНЧИ ШЕЪРИ 58 ЙИЛ АВВАЛ БИЗНИНГ ГАЗЕТАДА ЧОП ЭТИЛГАН

Алп Жамол... Шу табаррук исмни тилга олишингиз билан «Телевизион миниатюралар театри»да қарийб 25 йил хизмат қилиб, миллионлаб телетомошабинларга кулгу улашган адиб, устоз кўз ўнгингизда гавдаланади.

Алп Жамол (Жамолиддин Асомиддинов) 300 га яқин ичакузди телевизион миниатюралар, «Тўйдаги тутун», «Мубтало», «Тузоқ», «Қувғин», «Бир қизга минг ошиқ» каби 20 га яқин турли драматик асарлар муаллифидир. Унинг миниатюралари «зангори экран»да, спектакл, пьесалари республикамиз вилоятлари ва Тошкентдаги театр саҳналарида ҳамон қўйилиб келиняпти.

Эл назарига тушган «Оталар сўзи-ақлнинг кўзи» кўрсатувларида Жамолиддин Асомиддиновнинг ўнлаб асарлари намойиш этилиб, халқимизнинг чуқур ҳурматига сазовор бўлди, оила, маҳаллада ёшлар тарбияси учун катта тарбиявий, маънавий аҳамиятта эга одобномага айланиб қолди. Чунки унинг ҳар бир асари экран қаршисида ўтирган телетомошабинларнинг қалбини пора-пора қилиб тўлқинлантирар, ҳаётнинг мураккаб жумбоқлари тўғрисида кенг муҳокама қилишга мажбур этарди.

Жамолиддин ака бир неча улфатлар билан гапгаштакда бўларди. Тўкин дастурхонли-меҳмоннавоз эди. Ёзувчи Ёқубжон Шукуров, Мели Норматов, Анвар Тожиев, Саидғаффор Жабборов, Неъмат Дўстхўжаев, марҳумлардан Ғани Жаҳонгиров, Абдувосиқ Зиёев, Аббос Азимов каби қаламкаш дўстлар гурунгида Навоий, Саъдий, Фузулий ғазалларидан ёд айтарди, ҳар бир даврага қувноқ қаҳ-қаҳа ва файз олиб кирарди.

Жамолиддин ака билим олишга ёшлигидан иштиёқи баланд бўлгани сабаб ўрта мактабни битиргач, институтга киришга ҳаракат қилган. Лекин «бойнинг ўғли» бўлгани учун уни ўқишга қабул қилишмаган. Шундай бўлса-да, Жамолиддин ака ўзбек мумтоз адабиётини, Туркистон халқлари адабиёти ва тарихини мустақил равишда мукаммал ўрганади. Араб, форс ва тожик тилларини пухта ўрганиб, шу тилда асарларни бемалол ўрганиб таржималар қилади.

1935 йилда қадрдон дўсти, журналист Иноят Махсумов ёрдамида Тошкент шаҳрининг Себзор даҳасидаги Улуғбек номли ўрта мактабга ишга кириб адабиётдан дарс беради. Унинг ижодий фаолияти 1930 йилларнинг ўрталаридан бошланади. «Навоийга» сарлавҳали биринчи шеъри 1937 йилда «Ўқитувчи» газетасида эълон қилинади. 1943 йилда булунғурлик Фозил бахшига мирзалик қилади. Ўша даврларда жуда машҳур бўлган бу бахшининг кўплаб достонлари Алп Жамол қўли билан қоғозга кўчган.

1940—50-йилларда Ўзбекистон Фанлар Академиясининг Тил ва адабиёт институтида илмий ходим бўлиб ишлайди. Бу даврда у кўплаб шеър, достонлар ёзади.

Мўғуллар босқинчилигига қарши курашда мислсиз жасорат кўрсатган халқ қаҳрамони Жалолиддин Мангубердига бағишланган «Жалолиддин» достони ўша йилларда ёзилган бўлиб, бу асарга атоқли олим, шоир ва драматург Мақсуд Шайхзода юқори баҳо берган эди.

1950 йили «Навоийнинг диний қарашлари» мавзуида институтда илмий кенгаш бўлиб ўтди. Кенгашда баъзи олимлар Навоий динга қарши бўлган ва ҳаттоки у худога ишонмаган, деган фикрларни билдиришади. Жамолиддин ака сўзга чиқиб, уларнинг фикрларини рад этиб, Навоийнинг шеърларидан, ҳамда тарихчи олим Хондамирнинг асарларидан мисоллар келтириб, Навоий — диннинг ҳомийси бўлганлигини исбот қилиб маъруза қилади. Шу нутқи учун Жамолиддин Асомиддинов ўша куниёқ ишдан бўшатилади.

1960 йил Жамолиддин ака ҳаётида катта фожеа содир бўлади. Алпиддин деган ўғли билан Марҳамат деган қизи машина ҳалокатида ҳаётдан кўз юмишади. Алпиддин «Алп Жамол» тахаллуси билан ёшлигидан шеърлар, кичик ҳажмдаги пьесалар ёзарди. Яхшигина расмлар чизарди. Ўта қобилиятли бўлган бу фарзандига Жамолиддин аканинг меҳри ўзгача, уни «катта ёзувчи бўлади» деб умид қилардилар. Умидсизликка тушмаган Жамолиддин ака «Алп Жамол»ни ўзига тахаллус қилиб яна адабиётта кириб келди. Ўзбекистон телевидениесида мухбир, «Телеминиатюралар бўлими»да катта муҳаррир бўлиб ишлади.

Алп Жамолнинг халқ орасида кенг тарқалиб кетган «Ўзимизнинг Қоплон», «Ошхона мушуги», «Пахтакор» енганда ва енгилганда», «Пишт», «Ҳасраткаш ошиқ» телеминиатюралари, «Бевафо экан», «Ғизғизон» комедиялари қайта-қайта намойиш этилиб, томошабинларга олам-олам қаҳ-қаҳа улашаётибди.

Алп Жамол асарлари Ўзбекистон халқ артисти Эргаш Каримов, талантли ҳажв усталари Ҳасан Йўлдошев, Садир Зиёвуддинов, Роза Каримова, Ғайрат Убайдуллаев, Абдураҳмон Аҳмедовларни кашф этди.

Устоз Алп Жамол оилада меҳрибон ота, маҳаллада маслаҳатгўй эдилар. Фарзандларининг камоли ҳақида қайғуриб, уларни ўқитдилар, одобли, аҳлоқли қилиб тарбияладилар. Ўғиллари: Абдураҳмон — фан номзоди, Темурғолиб — талантли мўйқалам соҳиби, қизлари: Манфаат — журналист, Дилафрўз — Ўзбекистон тарихи институтининг илмий ходими, Муҳиддин, Низомиддин, Эҳсониддинлар ҳам эл-юрт хизматида сидқидилдан ишлаб Жамолиддин Асомиддинов — Алп Жамол номини улуғлаб келишяпти.

Пойтахтимизнинг Жарариқ мавзеси аҳолисининг истаклари инобатта олиниб, марҳум ёзувчи яшаган жой ва Шайхонтоҳур районидаги маҳаллалардан бири ҳамда катта фирма Алп Жамол номи билан аталди.

Ўз вақтида Алп Жамол тахаллуси билан қалам тебратган ёзувчи ва драматургнинг хизматларини ҳисобга олган ҳолда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси, Матбуот маркази ҳамда «Алп Жамол» фирмаси ҳамкорликда «Алп Жамол» номидаги ҳар икки йилда бериладиган 3 та мукофот таъсис этди. Илк мукофотлар устоз Алп Жамолнинг таваллуд топган кунларининг 80 йиллик тўй тантаналарида топширилади.

Устоз Алп Жамолни ўз асарларида, дилкаш суҳбатларида одамийликни, олийжанобликни, инсон қадр-қийматини эъзозлашни юқори поғоналарга олиб чиққан ажойиб сиймо сифатида дўстлари, шогирдлари ҳамиша эслаб туришади. Устоз Алп Жамолнинг тўкин дастурхон устида меҳмоннавозликларини, кулгу ва қаҳқаҳага бой суҳбатларини ҳамиша қўйсаймиз. Ҳаёт бўлганларида 80 йиллик тўйларини қутлардик.

Тоҳир МУЛЛАБОЕВ,
Ўзбекистон телевидениеяси «Болалар ва ўсмирлар таҳририяти»нинг гуруҳ раҳбари, Ўзбекистон халқ маорифи аълочиси.

БИР ҚИШЛОҚ МАКТАБИДА

МАКТАБ ДИРЕКТОРИНИНГ ХОНАСИ. ЭШИКДАН ИЛМИЙ МУДИР БИЛАН ДИРЕКТОР КИРИБ КЕЛАДИЛАР

ИЛМИЙ МУДИР — Мактаб сиз билан экан, Наби Набиевич, йўғингиз шундай билиндики, қани, ўз ўрнингизга ўтиринг. Роса қийналдим-да. Бир ёқда илмий мудирлик, бир ёқда дарс тақсимлаш, бир ёқда болаларни ҳисобга олиш, буни орасида ҳали Районога чопаман, ҳали Облонога чопаман. Хуллас, йўғингизни билдирмасликка ҳаракат қилдим.

ДИРЕКТОР — Яшанг, мен ҳам курортда дам олгандай бўлмадим. Хаёлим мактабда бўлди. Хўш, дарсларни қандай тақсимладингиз?

ИЛМИЙ МУДИР — Ўтган йилга нисбатан бироз ўзгариш билан тақсимладим. Графикнинг бир нусхаси тортмангизда. (Тортмадан дарс жадвалини олиб, столга қўйиб тушунтира бошлайди).

— Районодан кимё ўқитувчиси сўраган эдик, дарс соати кам экан, деб келмади. 8—9-синф кимё дарсини адабиёт ўқитувчисига бериб қўя қолдим.

ДИРЕКТОР — Тарих ҳам адабиёт ўқитувчисидами?

ИЛМИЙ МУДИР — Ҳа, тарих, она тили, ҳуқуқ, кимё адабиёт ўқитувчисида. Алгебра, геометрия, анатомия, чизмачиликни сизга ажратдик.

ДИРЕКТОР — Мен геометрия, чизмачиликни яхши билмайман-ку!

ИЛМИЙ МУДИР — Китоб бўлса бор, тайёр қўлланма, амаллайверасиз. Эгри бурчак, тўғри бурчак, уч бурчак... Шуда.

ДИРЕКТОР — Ашула дарси нима бўлади?

ИЛМИЙ МУДИР — Ашула билан расмга ўқитувчи топиш жуда қийин! Уни ўзимга олиб қўя қолдим. Начора, нима мен расм чизишни биламанми?! Кеча доскага чойнакнинг расмини чизган эдим, бир Расул деган маҳмадона бола бор: «Чойнак шунақа бўладими, устоз?» — деди. Чойнак деган ҳар хил бўлади, бу янгича чойнак, дея қолдим. Энди чет тилига ўқитувчи бўлмай, гаранг бўлиб турибмиз. Рус тили ўқитувчисига айтсам, олмади.

ДИРЕКТОР — Хўш, нима қилмоқчисиз, энди?

ИЛМИЙ МУДИР — Чет тилини завхозга бериб қўяқолсаммикан?

ДИРЕКТОР — Завхоз чет тилини биладими?

ИЛМИЙ МУДИР — Билса керак, юрган йўлида «гудбай, гудбай» — деб юради-ку.

ДИРЕКТОР — Чақиринг «Гудбай»ни. (Илмий мудир чиқиб кетади, директор ўзича). Биз-ку майли-я, завхозда ўқиган болаларнинг аҳволи нима кечаркин?!

Алп ЖАМОЛ.

XXI аср мактаби

МАКТАБ ҚУРГАН ДИРЕКТОР

Мактабни жамиятимизнинг келажагини кўрсатувчи бир кўзгуга қиёслаймиз. Шундай экан, унда таълим-тарбиянинг ташкил этилиши давлатимизнинг истиқболни кўзлаб қилаётган бугунги ишларига монанд бўлмоғи лозим. Ҳозир ишлаб чиқариш соҳаси деярли ўз-ўзини таъминлаш йўлига ўтди. Таълимнинг давлат бюджети томонидан маблағ билан таъминланаётганлиги эса бизнинг боқибеғам бўлишимизга асос бўлмаслиги керак. Нега деганда, республикамизнинг тараққиёт сари ташлаётган қадамига ҳар биримиз мадад бўлишга бурчлимиз. «Маърифат» газетасида эълон қилинган «Иш билганга эл эргашар» мақоласида таъкидланганидек: *«Зотан бугунга келиб мактабга раҳбарликнинг ҳам шакл ва мазмуни ўзгарди. Раҳбарнинг ишбилармонлик, омилкорлик, мураккаб вазиятлардан чиқишга йўл топа билиш, иқтисод ва тежамкорликни тўғри йўлга қўйиш, жамоани ортидан эргаштира олиш каби фаолият тамойилларига кўпроқ диққат-эътибор қаратмоқда».*

Замон талабидан келиб чиқиб айтилган бу гаплар ҳар бир таълим маскани раҳбари зиммасига салмоқли вазифалар юклайди.

Самарқанд вилоятида хизмат сафарида бўлганимизда айнан шу гапларни амалда қилаётган мактаб директорларини кўриб қувондик. Айниқса, бу борада Паст Дарғом туманидаги 67-ўрта мактаб директори Хотам Қодировнинг саъй-ҳаракатлари таҳсинга лойиқ. Х. Қодиров умумтаълим тизимининг кўпгина босқичларида хизмат қилганлиги боис, ишни нимадан бошлашни тўғри топти. Тумандаги 45-мактабда ишлаган кезлари ўқувчилардан алоҳида гуруҳ тузиб, С. Турсунов номидаги ширкатлар уюшмаси билан ҳамкорликда ўз шахсий жамғармаси ҳамда уюшма ёрдами эвазига ташландиқ жойда янги мактаб биносини қурди. Очиғини айтадиган бўлсак, Х. Қодиров қўлидаги маблағни бошқа нарсага сарфлаганда, анчагина қўшимча даромад кўриши ҳам мумкин эди. Бироқ у ўз Ватани тараққиёти йўлида шахсий манфаатидан кечди. Бир кун келиб, шу мактабда таълим-тарбия олиб кетган ўқувчиларнинг камолини кўриб, кўнгли фахрга тўлиб юришдан-да лаззатлироқ он бўлмаслигини англади.

Ташаббускорнинг аниқ режаларига кўра бошланган иш давом этди. Дастлаб уюшма билан келишган ҳолда мактаб ихтиёрига 2,20 гектар ер олинди. Унинг бир қисмига 500 туп мевали дарахт ниҳоллари, иккинчи қисмига 17 минг терак қаламчалари қадалди. Кўчатлар қатори оралиғига полиз экинлари, супурги экилди.

Бу каби ишларни ўқувчилар қачон қилиб улгуришади, деган мантиқан тўғри савол туғилади? Қолаверса, уларга доимий парвариш зарур... Масаланинг бу томони ҳам Х. Қодиров томонидан пухта ўйлаб қўйилган. Уста боғбонлар билан ўзаро шартнома тузилиб, ҳосилга қараб хизмат ҳақи тўлашга ваъда берилган. Шундай бўлгач, албатта, ҳар бир киши имкон қадар кўпроқ ҳосил етиштиришга ва шунга яраша салмоқли улуш олиш ҳаракатида бўлади. Ўқувчилар эса фақатгина меҳнат таълими дарсларида боғда бўлишиб, боғбонлардан кўчатларга парваришни, полиз экинларига ишлов беришни, умуман олганда меҳнат қилишни ўрганишади.

Юқорида санаб ўтилган барча ишлар имкон қадар мактабнинг моддий таъминотини яхшилашга, ўқувчиларга замонавий фан ютуқлари асосида таълим беришга қаратилган. Олинган даромад мактаб таъмирига, ўқувчиларни рағбатлантиришга ҳамда турли тадбирларни кўнгилдагидек ўтказишга сарфланмоқда. Мактаб дерикторининг ҳали ниятлари катта. Спорт зали, ошхона ҳамда қўшимча синфхоналар қуриш ҳаракатлари бошланган. Эзгулик сари қўйилган бу қадамлар қутлуғ бўлишига, Хотам Қодировнинг бу ташаббусига кўплаб мактаб директорлари хайрихоҳ бўлишига ишонамиз.

Шоира ОРИПОВА,
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги умумий ўрта таълим бош бошқармаси мутахассиси.

Сафар таассуротлари

АНГЛИЯДА НОГИРОН БОЛАЛАР ТАРБИЯСИ

Яқинда республика Халқ таълими вазирлиги ва Буюк Британиянинг «Мерси Прожикт» хайрия ташкилотлари томонидан тузилган шартномага мувофиқ биз — бир гуруҳ дефектологлар Англияда хизмат сафарида бўлиб қайтдик. Мақсадимиз у ердаги махсус таълим муассасаларида ногирон болаларга таълим-тарбия бериш ва уларга турли ёрдам ишларини ташкил қилиш, касб-ҳунарга ҳамда мустақил ҳаётга тайёрлаш бўйича олиб борилаётган иш услубини ўрганишдан иборат эди.

Сафаримиз мобайнида Лондондаги кўзи ожизлар учун қироллик институти, Редхил шаҳридаги кўзи ожизлар коллежи, Совиноукус шаҳридаги «Дортенхаус» мактаб-интернати, Лондондаги «Жозеф Кларк» мактаби, Ройгет шаҳридаги ақли ногирон болаларнинг «Линден» мактаблари билан танишдик. Ушбу муассасаларнинг 6 тасида, кўзи ожиз ва заиф кўрувчи болаларга таълим бериш жараёнида ўқитувчиларнинг иш шароитини ўргандик. Барча махсус муассасаларда ўқувчи ва ўқитувчилар учун қулай шароит мавжуд.

Бундаги дарс жараёнини кузатар эканмиз, бир нарса эътиборимизни тортди. Ҳар бир предметни ўргатиш учун дарсликлар йўқ бўлиб, болалар асосан компьютер билан ишлар экан. Мактаб-интернатларда тарих, география, кўзи ожиз болалар ҳуқуқи, жисмоний тарбия, «Брайл» саводхонликка ўргатиш, меҳнат, теварак-атрофда эркин ҳаракат қилишга ўргатиш каби дарслар асосий фанлар ҳисобланар экан. «Брайль» шрифтига ўргатиш бўйича алоҳида хона мавжуд. Болалар грифилда ёзиш эмас, машинкада ёзиш ва компьютерга киритиб, белгиланган материалларни қўл билан сезиш ва эшитиш аппаратлари орқали ўзлаштириш имкониятига эга.

Заиф кўрувчи болалар учун эса ҳарфлар ҳажмини катта қилиб кўрсатувчи компьютер ва махсус Принтер кўпайтирувчи аппаратлари мавжуд. Умуман инглизларнинг ўқитиш технологияси қулай ва юқори савияда.

Бу тарбия муассасаларини битирган болалар йўлланма асосида махсус коллежларга юборилади. Коллежга 16 ёшдан қабул қилинади ва асосан касб-ҳунарга ўргатилади. Масалан, Ретхел шаҳридаги кўзи ожизлар коллежида алоқа бўлими ходими, офисда иш бошқарувчи, кутубхоначи, чилангар, дурадгор, гулчи ва бошқа мутахассислар тайёрланади. Болалар томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулотлар коллеж дўконларида сотилади. Тўпланган маблағ коллежнинг таълим-тарбия ишини янада такомиллаштириш учун сарфланади.

Талабаларни ишга жойлаш масаласи бўйича алоҳида ахборот офиси мавжуд. Ўқувчилар коллежни битиргач, кўзи ожизлар жамияти ёки бошқа бир корхоналарда ишлаш учун юбориладилар. Ишга жойлаш масаласида уларда ҳам қийинчиликлар мавжуд бўлиб, касали оғир болалар коллежнинг ўзида (улар учун махсус ажратилган уйда яшаб) ўзларига қулай бўлган ишларни бажарадилар.

Англияда таълим-тарбия ишлари икки турда, яъни давлат тасарруфидаги ва хусусий мактабларда олиб борилади. Давлат тасарруфидаги мактабларга таълим-тарбия ишлари учун жойлардаги ҳокимият маблағ ажратса, хусусий мактабларни ота-оналар ва ҳомийлар (гуруҳлар) пул ўтказиш йўли билан моддий жиҳатдан таъминлаб туради.

Ўқитувчига маош тўлаш унинг ёши ва меҳнат тажрибасига қараб белгиланади. Шунингдек, маош тўлаш тартиби соатбай эмас, балки иш кунига ва сифатига қараб белгиланади. Ўқитувчининг дарс ўтиши ва танаффус вақтларида дам олиши учун шароитлар мавжуд. Ўқувчи ва ўқитувчининг таътил вақти бизникига ўхшаб кетади.

Англия давлатида ногирон болалар туғилган оилага эътибор катта. Касал болаларни ҳаётга тайёрлаш иши дастлаб оиладан бошланади. Бу масала бўйича қироллик институтида фаолият кўрсатувчи 17 кишидан иборат «Соғломлаштириш хизмати» маркази мутахассислари жойларга бориб ота-оналарни турли хил адабиётлар ва техник воситалар билан таъминлайди. Ҳар хил махсус ўйинчоқлар билан ишлаш қоидаларини, даволаш услубларини ўргатиб, маслаҳатлар бериб турадилар. Жумладан, Лондондаги Жозеф Кларк мактаби қошидаги «Соғломлаштириш хизмати» марказида фаолият кўрсатувчи 7 нафар мутахассислар ҳам шу ҳудуддаги 500 уй шароитидаги ва умумтаълим муассасаларида ўқийдиган ногирон болаларга амалий ёрдам кўрсатади. Бинобарин, ногиронларни ижтимоий қўллаш Англияда давлат сиёсати ҳисобланади. Давлатнинг бундай иш услуби, яъни сиёсати қонун билан мустаҳкамланган.

Англияда турли хил миллат вакилларининг болалари: Ҳиндистон, Покистон, Африка, Бангладеш, Кипр, Америка фарзандлари таълим-тарбия оладиган кўп миллатли мактаблар ҳам мавжуд.

Бизни ҳаяжонлантирадиган яна бир нарса шу бўлдики, қайси муассасада бўлмайлик, барчанинг мақсади ва иш услуби битта бўлиб, ҳар бир ишга фақат бола имкониятидан келиб чиққан ҳолда ижодий ёндашилади. Ўқитувчилар ва талабалар ҳамда маъмурият ўртасидаги муносабат ниҳоятда эркин. Иш муддатлари аниқ белгиланган. Ўқитувчилар ўз вақтида болаларга ёрдам беришга ҳар доим тайёр.

Кўзи ожиз болаларга теварак-атрофда, кўчаларда эркин ҳаракат қилиш, юриш қоидаларини ўргатиш, маиший хизматларни амалга ошириш бўйича махсус «мобил» дарси ҳар бир бола билан якка ҳолда олиб борилади. Бунинг учун махсус бир-икки йиллик курсни битирган мутахассис бириктирилган бўлиб, у ҳар куни 1,5 соатдан дарс ўтади.

Ройгет шаҳридаги ақли заиф болалар мактабининг бошланғич синфларида 65 нафар бола таълим-тарбия олар экан. Мактабга қабул қилинган бола ёши, касаллик турига қараб гуруҳларга ажратилади ва 5-6 нафар ўқувчига 1 ўқитувчи ва ассистент бириктирилади. Гуруҳлардаги 5-7, 7-9 ёшдаги болалар сони 5 тадан ошмайди, уларга бир ўқитувчи, бир ассистент бириктирилади. Ўта оғир инвалид болалар учун ҳам гуруҳ ташкил қилиниб, уларга алоҳида тартибда, яккама-якка равишда дарс ўргатилади.

Болаларни тасвирий санъат, расм, аппликация ва қўл меҳнатига, катта ёшдаги болаларни турли хил касб-ҳунарга ўргатиш, техник воситалар орқали болаларда эшитиш-кўриш ҳиссиётини ривожлантириш бўйича махсус хоналар ҳам мавжуд бўлиб, уларда болалар касаллигини даволаш билан бир қаторда дам олишга, эстетик қобилиятини ривожлантиришга ҳам қулай шароит яратилган.

Болалар кунига 4 маҳал овқатланади, овқатлари сифатли, турли хил витаминларга бой.

Англия давлатининг махсус таълими иш услубини ўрганиш натижасида шундай фикрга келдик: Даставвал, соғлиқни сақлаш, ижтимоий таъминот вазирликлари билан ҳамкорликда қўшма буйруқ чиқариб, шу асосда республика миқёсида ногирон болаларни аниқлаш бўйича диагностика ишини йўлга қўйиш зарур. Барча шаҳар, вилоят халқ таълими бошқармалари, ҳокимиятлар қошида болалар касаллигини аниқлаш бўйича маслаҳат пунктларини ташкил қилиш керак. Сўнгра қуйидаги вазифалар амалга оширилса, мақсадга мувофиқ бўларди:

— ногирон болалар учун махсус таълим-тарбия ўчоқларини кўпайтириш. Янги технология асосида ўқитиш, болаларни ижтимоий ҳаётга тайёрлаш. Янги концепция йўналиши асосида ўқув режаларни ихчамлаштириш, фанларни бириктириб интеграциялаштирилган усулда ўқитишга жиддий эътибор бериш;

— кўзи ожиз болалар мактаб-интернатларида ўқитувчи ва тарбиячи бир вақтда ишлашини ташкил қилиш. Махсус коррекцион фанларни ҳар бир ўқувчига алоҳида, якка ҳолда ўргатишни йўлга қўйиш;

— кўзи ожиз болалар ўқитувчилари учун педагогика ёки малака ошириш институтлари қошида 1-2 йиллик махсус курслар ташкил қилиш; унинг режасини ишлаб чиқиш ва жойларда амалий семинарлар, қисқа муддатли курслар ўтказиш ҳамда янги курсни ўтиш бўйича ўқитувчилар учун махсус инструктив ва методик тавсиялар ишлаб чиқиш; энг муҳими, ногирон болалар мактабларини махсус аппаратлар, техник воситалар, коляскалар, Брайл усулида ёзадиган машинкалар, кўпайтирувчи аппаратлар, компьютерлар билан таъминлашнинг чора-тадбирларини кўриб чиқиш зарур.

Р. ШОМАҲМУДОВА,
педагогика фанлари номзоди, Республика таълими илмий-методика маркази лаборатория мудири.

ЎҚИТУВЧИ ТАҚВИМИ

1995—96 ЎҚУВ ЙИЛИ УЧУН

СЕНТЯБРЬ

ДУШ		4	11	18	25
СЕШ		5	12	19	26
ЧОР		6	13	20	27
ПШБ		7	14	21	28
ЖУМА	1	8	15	22	29
ШНБ	2	9	16	23	30
ЯКШ	3	10	17	24	

ОКТЯБРЬ

ДУШ		2	9	16	23	30
СЕШ		3	10	17	24	31
ЧОР		4	11	18	25	
ПШБ		5	12	19	26	
ЖУМА		6	13	20	27	
ШНБ		7	14	21	28	
ЯКШ	1	8	15	22	29	

НОЯБРЬ

ДУШ		6	13	20	27
СЕШ		7	14	21	28
ЧОР	1	8	15	22	29
ПШБ	2	9	16	23	30
ЖУМА	3	10	17	24	
ШНБ	4	11	18	25	
ЯКШ	5	12	19	26	

ДЕКАБРЬ

ДУШ		4	11	18	25
СЕШ		5	12	19	26
ЧОР		6	13	20	27
ПШБ		7	14	21	28
ЖУМА	1	8	15	22	29
ШНБ	2	9	16	23	30
ЯКШ	3	10	17	24	31

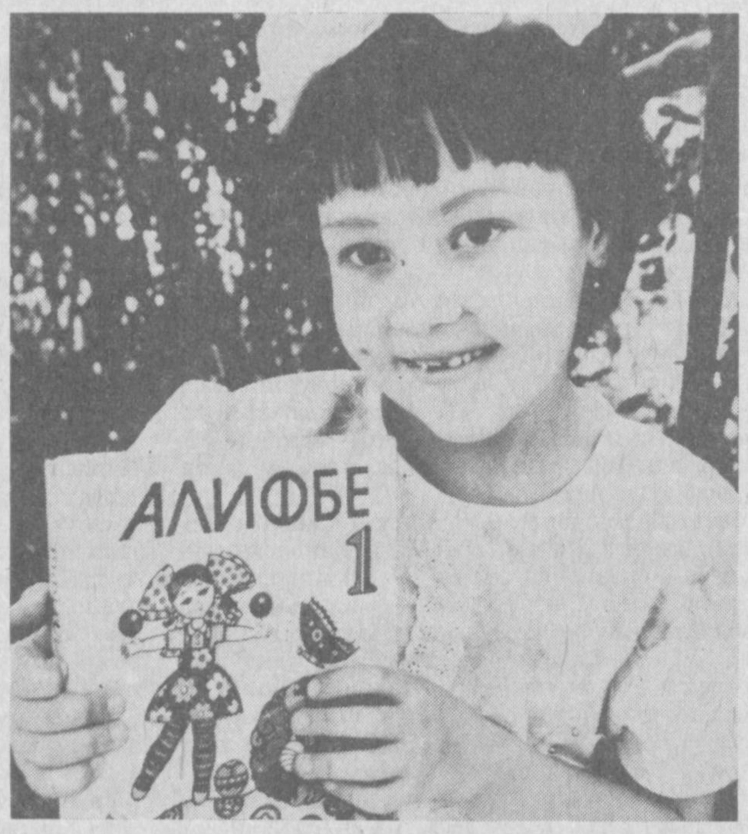

ЯНВАРЬ

ДУШ	1	8	15	22	29
СЕШ	2	9	16	23	30
ЧОР	3	10	17	24	31
ПШБ	4	11	18	25	
ЖУМА	5	12	19	26	
ШНБ	6	13	20	27	
ЯКШ	7	14	21	28	

ФЕВРАЛЬ

ДУШ		5	12	19	26
СЕШ		6	13	20	27
ЧОР		7	14	21	28
ПШБ	1	8	15	22	29
ЖУМА	2	9	16	23	
ШНБ	3	10	17	24	
ЯКШ	4	11	18	25	

МАРТ

ДУШ		4	11	18	25
СЕШ		5	12	19	26
ЧОР		6	13	20	27
ПШБ		7	14	21	28
ЖУМА	1	8	15	22	29
ШНБ	2	9	16	23	30
ЯКШ	3	10	17	24	31

АПРЕЛЬ

ДУШ	1	8	15	22	29
СЕШ	2	9	16	23	30
ЧОР	3	10	17	24	
ПШБ	4	11	18	25	
ЖУМА	5	12	19	26	
ШНБ	6	13	20	27	
ЯКШ	7	14	21	28	

МАЙ

ДУШ		6	13	20	27
СЕШ		7	14	21	28
ЧОР	1	8	15	22	29
ПШБ	2	9	16	23	30
ЖУМА	3	10	17	24	31
ШНБ	4	11	18	25	
ЯКШ	5	12	19	26	

ИЮНЬ

ДУШ		3	10	17	24
СЕШ		4	11	18	25
ЧОР		5	12	19	26
ПШБ		6	13	20	27
ЖУМА		7	14	21	28
ШНБ	1	8	15	22	29
ЯКШ	2	9	16	23	30

БАЙРАМ ВА ТАЪТИЛ КУНЛАРИ

1 сентябрь — Мустақиллик куни.
2 сентябрь — Ўқув йилининг бошланиши.
21 октябрь — Тил байрами.
28 октябрь — Халқ таълими ходимлари куни.
4—11 ноябрь — Кузги таътил.
8 декабрь — Конституция куни.
30 декабрь — 10 январь — қишки таътил.
1 январь — Янги йил.
14 январь — Ватан ҳимоячилари куни.
22 февраль — Рўза ҳайити (ийд-ал-фитр).
8 март — Халқаро хотин-қизлар куни.
21 март — Наврўз байрами
22—31 март — Баҳорги таътил.
30 апрель — Қурбон ҳайити (ийд-ал-адҳа).
9 май — Ғалаба куни.

O байрам кунлари
таътил кунлари
дам олиш кунлари

Тузувчи: Шавкат САДРИДДИНЗОДА.

А. Авлоний номидаги халқ таълими ходимлари малакасини ошириш Марказий институтида 1995 йил сентябрь ойида халқ хўжалиги асосида навбатдаги курслар ишлай бошлайди. Унга қуйидаги соҳаларнинг мутахассислари таклиф қилинади.

I. Туман (шаҳар) ХТБ назоратчилари — Ўзбек гуруҳи — 4—30 сентябрь.

2. Туман (шаҳар) ХТБ кимё фани бўйича методистлар — ўзбек гуруҳи — 4—30 сентябрь.

3. Рус тилини чуқур ўргатадиган мактабларнинг рус тили ўқитувчилари — рус гуруҳи — 18—30 сентябрь.

4. Ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчилари учун мақсадли курс (Жиззах) — ўзбек гуруҳи — 18—30 сентябрь.

5. Табиат интегратив курси ўқитувчилари — ўзбек гуруҳи — 4—16 сентябрь.

6. Биологиядан маърузачилар гуруҳи — ўзбек гуруҳи — 18—30 сентябрь.

7. Жуғрофиядан маърузачилар гуруҳи — ўзбек гуруҳи — 18—30 сентябрь.

8. Жисмоний тарбия маърузачилар гуруҳи — ўзбек гуруҳи — 18—30 сентябрь.

9. Тарих ўқитувчилари учун муаммоли курс — ўзбек гуруҳи — 18—30 сентябрь.

10. ЭҲМни ўқув жараёнига татбиқ этиш (бошланғич синф ўқитувчилари учун) — ўзбек гуруҳи — 18—30 сентябрь.

11. Мактаб-интернат ва болалар уйлари ёшлар етакчилари — ўзбек гуруҳи — 18—30 сентябрь.

12. Кўзи ожиз болалар мактаб-интернат педагоглари (Тошкент вил.) — ўзбек гуруҳи — 18—30 сентябрь.

13. Ёш техниклар ижодий маркази методистлари — ўзбек гуруҳи— 1—14 сентябрь.

14. Олий ва биринчи тоифали расм-чизмачилик ўқитувчилари — ўзбек гуруҳи — 18—30 сентябрь.

15. Меҳнат фанини чуқур ўрганадиган мактабларнинг меҳнат ўқитувчилари — ўзбек гуруҳи — 4—30 сентябрь.

16. Соғлом авлодни шакллантиришнинг психологик асослари (Наманган) — ўзбек гуруҳи — 4—9 сентябрь.

17. Гуманитар фанлар бўйича туман (шаҳар) методистлари (Наманган) — ўзбек гуруҳи — 4—16 сентябрь.

18. Янги дастур асосида тарих ўқитувчиларининг малакасини ошириш (Наманган) — ўзбек гуруҳи — 11—16 сентябрь.

Курсга келган тингловчилар бепул ётоқхона билан таъминланадилар. Йўл харажатлари ва суткалик ҳақлари курс ҳисобидан тўланади. 24 кунлик курсга келган тингловчилар санатория ва курорт варақалари билан институт қошидаги сантория-профилакторияга 4—10 сентябрь кунигача қабул қилинади.

МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент шаҳар, С. Раҳимов тумани, Саидов кўчаси, 6-уй.. Студентлар шаҳарчаси. Телефон: 46-06-62, 46-06-67.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги 2-матбаачилар ҳунар-техника билим юрти янги ўқув йили учун ўқувчилар қабул қилади

Билим юрти ўрта маълумотли қўлда ҳарф терувчилар, сатр қуйиш машиналарида ҳарф терувчилар, чоп этувчилар, муқовачилар ва иш юритувчи котиба-машинисткалар, ҳисобчилар ва тикувчилар тайёрлайди.

Билим юртига 15—21 ёшдаги 9—11-синфни тамомлаган ўғил ва қиз болалар қабул қилинади.

9-синф маълумотига эга бўлганлар 3 йил ўқитилади. Билим юртини тамом қилганлар тўлиқ ўрта маълумот ва ҳунар олганликлари ҳақида диплом оладилар. Билим юртига қабул қилинганлар бепул кийим-бош, 3 маҳал иссиқ овқат ва стипендия билан таъминланадилар.

11-синфни битирганлар учун ўқиш муддати 10 ой бўлиб, стипендия билан таъминланадилар.

Билим юртини тамомлаганлар Тошкент тўқимачилик институтининг полиграфия бўлимига ва матбаа техникумига ўқишга юбориладилар.

Ишлаб чиқариш амалиёти давомида ўқувчиларга буюртмаларнинг бажарилишига қараб 50 фоиз ҳақ тўланади.

Билим юртида ўқиган муддат узлуксиз меҳнат стажига киради.

Билим юртида ўқишлар ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

Ўқишга кирганлар ётоқхона билан таъминланадилар.

Билим юртида бичиш-тикиш тўгараги курси, бадиий ҳаваскорлик тўгараги ва спорт секциялари ишлайди.

Билим юртига кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширишлари керак:

1. Ариза.
2. Туғилганлик ҳақида гувоҳнома ёки паспорт (асли).
3. Маълумоти ҳақида гувоҳнома (асли).
4. Соғлиги ҳақида маълумотнома (Ф-286).
5. 6 дона сурат (3х4).
6. Турар жойидан маълумотнома.

Ўқиш 1 сентябрдан бошланади.

Билим юрти манзили: Тошкент шаҳар, Чилонзор ноҳияси, Нурхон кўча, 21-уй (Ленин Учқуни кўчасидан кирилади), «Улуғбек» метро бекатидан 33-автобус, 11, 13-троллейбуслар билан «Бўржар кўприги» бекатигача. Телефонлар: 77-10-33, 77-10-56.

ДИҚҚАТ, ТАНЛОВ!

Ўзбекистон Республикаси ХТВ ўқишлар ўзбек тилида олиб бориладиган мактабларнинг 1-синф ўқув қўлланмалари учун очиқ танлов эълон қилади. Танлов тўғрисидаги Низом «Маърифат» газетасининг 16 август сонида эълон қилинди. Яна бир бор эслатиб ўтамиз. Танловда қатнашиш муддати 1995 йил 1 декабргача. Танлов 1996 йил *1 февралга қадар якунланади. Ғолибларни рағбатлантириш учун қуйидагича мукофотлар белгиланди:

т/р Ишнинг номи	I ўрин	II ўрин	III ўрин
1. Дастур	*1500 сўм	800 сўм	500 сўм
2. Дарслик-қўлланма	5000 сўм	2500 сўм	1300 сўм
3. Методик қўлланма	2000 сўм	1200 сўм	500 сўм

Ғолиб деб топилган дастур, дарслик ва қўлланмалар РТИММ нашр режасига киритилади ва «Ўқитувчи» нашриёти томонидан навбатдан ташқари чоп этилади.

Ташкилий қўмита манзили: Тошкент-700027, Ўзбекистон кўчаси 80-уй. Республикаси Таълим илмий-методика маркази.

****Изоҳ: Низомда танлов якунига оид сана 31 февраль эмас, 1 февраль деб, дастур учун бериладиган биринчи мукофот эса 15000 сўм деб эмас, 1500 сўм деб ўқилсин.**

А. Қодирий номидаги Жиззах давлат педагогика институти бўйича қуйидаги кафедралар мудирлигига шартнома тузиш учун конкурс эълон қилинади.

Кафедра мудирлигига:
1. Факультетлараро рус тили.
2. Ўзбек тили.
3. Рус тили ва адабиёти ўқитиш услуби.
4. Умумий биология.
5. Жисмоний тарбия назарияси.
6. Спорт фанлари.
7. Бошланғич таълим тил ва адабиёти.
8. Ўзбек адабиёти.
9. Ўзбек тилшунослиги.
10. Умумий техника фанлари.
11. Электротехника ва УТВ.

Кафедра мудирлигига профессор, фан докторлари, доцент, фан номзодлари.

А. Қодирий номидаги Жиззах давлат педагогика институти кафедралари профессор ўқитувчилигига шартнома асосида ишлаш учун конкурс эълон қилади:

Фалсафа кафедрасига:
1. Доцент — 0,5.
2. Ўқитувчи — 0,5.

Сиёсатшунослик кафедрасига:
1. Доцент — 0,5.
2. Ўқитувчи — 2.

Ўзбекистон халқлари тарихи кафедрасига:
1. Доцент в. б. — 1.
2. Ўқитувчи — 1.

Хорижий тиллар:
1. Ўқитувчи — 7.

Психология кафедрасига:
1. Катта ўқитувчи — 2.
2. Ўқитувчи — 2.

Педагогика кафедрасига:
1. Катта ўқитучи — 1,5.
2. Ўқитувчи — 1,5.

Тиббиёт асослари кафедрасига:
1. Доцент — 1.
2. Ўқитувчи — 1

Умумий биология кафедрасига:
1. Профессор — 1.
2. Доцент — 1.
3. Катта ўқитувчи — 1.
4. Ўқитувчи — 1,5.

Табиатшунослик кафедраси бўйича:
1. Доцент — 2.
2. Катта ўқитувчи — 2.
3. Ўқитувчи — 1.

Мусиқа ва ашула кафедрасига:
1. Катта ўқитувчи — 3.

Бошланғич таълим услуби (БТУ) кафедрасига:
1. Катта ўқитувчи — 6,5.

Бошланғич таълим тил ва адабиёти кафедрасига:
1. Профессор — 0,5
2. Катта ўқитувчи (ўзбек тили) — 1.
3. Ўқитувчи — 1.
4. Катта ўқитувчи (рус тили) — 1,75.

Рус ва хорижий адабиёт кафедрасига:
1. Катта ўқитувчи — 1.
2. Ўқитувчи — 2.

Куллиётлараро рус тили кафедрасига:
1. Ўқитувчи — 2.

Рус тили ва адабиёт ўқитиш услуби кафедрасига:
1. Катта ўқитувчи — 2.
2. Ўқитувчи — 3.

Рус ва умумий тилшунослик кафедрасига:
1. Катта ўқитувчи — 1.
2. Ўқитувчи — 1

Олий математика кафедрасига:
1. Ўқитувчи — 1.

Физика ва меҳнат ўқитиш услуби кафедрасига:
1. Ўқитувчи — 0,5.

Умумий техника фанлари кафедрасига:
1. Катта ўқитувчи — 3,5.
2. Ўқитувчи — 1.

Электротехника ва УТВ кафедрасига:
1. Доцент — 1.
2. Ўқитувчи — 1.

Меҳнат таълими кафедрасига:
1. Катта ўқитувчи — 4.
2. Ўқитувчи — 1.

Ўзбек тилшунослиги кафедрасига:
1. Доцент — 0,5.
2. Катта ўқитувчи — 1.

Ўзбек адабиёти кафедрасига:
1. Профессор — 1.
2.Катта ўқитувчи — 1.
3. Ўқитувчи — 1.

Ўзбек тили ва адабиёти ўқитиш услуби кафедрасига:
1. Ўқитувчи — 3.

Ўзбек тили кафедрасига:
1. Катта ўқитувчи — 1.
2. Ўқитувчи — 4.

Жисмоний тарбия назарияси кафедрасига:
1. Ўқитувчи — 3.

Спорт фанлари:
1. Ўқитувчи — 2.

Жисмоний тарбия ва спорт кафедрасига:
1. Катта ўқитувчи — 1.
2. Ўқитувчи — 3.

Умумий физика:
1. Доцент — 1.
2. Ўқитувчи — 0,5.

ЭСЛАТМА: аризалар ва ҳужжатлар 1995 йил 10 сентябргача институт ўқув бўлимида қабул қилинади.

МАНЗИЛИМИЗ: Жиззах шаҳри, Ш. Рашидов шоҳ кўчаси, пединститут.
Телефон: 3-26-67, 3-59-94.

Тошкент тумани В. Каримов номидаги 1-ўрта мактаб жамоаси она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси Рихсибой Тиллаевга волидаи муҳтарамаси

Турсуной ТИЛЛАЕВАнинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

А. Авлоний номидаги халқ таълими ходимлари малакасини ошириш Марказий институти раҳбарияти, касабаб уюшмаси ташкилоти табиий фанлар кафедрасининг катта ўқитувчиси Эргаш Қурбонбоевга онаси

Раҳима ЗУҲУРБЕКОВА

вафот этганлиги муносабати билан таъзия изҳор қилади.

«МАЪРИФАТ»

ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитаси.

Бош муҳаррир
Саъдулла ҲАКИМ.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 20.
Рақам ва далилларнинг ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.
МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб — 32-54-17, хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-55-58.
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.
Навбатчи: Луқмон Бўриев.

ИНДЕКС: 64595 Буюртма Г.-0353. Ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2 босишга топшириш вақти — 20.00. Топширилди — 20.00. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
1 2 3 4 5 6